

Verveling

Frans Coenen

bron

Frans Coenen, *Verveling*. Jan Leendertz & zoon, Amsterdam z.j. [1892]

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/coen006verv01_01/colofon.htm

© 2004 dbnl / erven Frans Coenen



III

Aan mijn ouders.

I.

‘Fräulein, fräulein Henriette kommen Sie mal sehen, wie ich die Zimmer hab’
einrichten laszen!’

Henriette de Wal stond op van 't tafeltje op 't smalle terras. ‘Ich komme’ riep ze terug en de ijzeren stoelpooten schuurden knarsend over den steenen vloer, terwijl ze haar borduurwerkje neerlegde.

Het was een middelmatig groote meisjesfiguur, slank en elegant in haar glad, nauwsluitend, eenvoudig-grijs japonnetje, zooals ze met kalmen wiegenden tred voortging, de onderarmen licht slingerend, het hoofd recht op met de links en rechtskijkende bruine oogen in een wasbleek gezicht.

Een hoed droeg zij niet en het hoog opgemaakt, donkerblonde haar glansde onder 't felle zonlicht.

Zij kwam bij de voorzijde van het tuinhuis, een vierkant witsteenen blok met de deur in 't midden, geflankeerd door twee hoge ramen en daarboven vooruitspringende dakvensters.

Boven de deur waren in gelen zandsteen de breede krullen en slingers van een ornament uit den Rococotijd gebeiteld, want 't paviljoen was al heel oud.

Vóór Henriette binnentrad in 't koele donker, gingen haar blikken nog even, genietend, over den in de helling uitgegraven moestuin, vierkant en met stijve, rechte paden. Over 't groen en bruin, met hevige kleuren hier en daar bestrooid, hing een blauwig waas als van optrekkenden dauw, en 't was of een stil schuchter-ingehouden lichtgeluk, teer en trillend daar werd uitgeademd.

En haar blikken stegen hoogeróp, over den muur, waar de glooing weer begon,.... hooger nog over dauwfonkelend weidegroen met stukjes blond koornveld geschakeerd,

tot zij stuitten tegen 't volle diepe blauw, waaronder de ernstige bosschen schaduwdonker lagen... en waar zij beneden overal die blauw-violetten sluier hadden gevonden, als of de aarde zich nog niet geheel en al wilde overgeven aan de liefkozing van het gouden licht... daar zonken zij thans vol weelde in de schemerende, azuren oneindigheid, waaruit een lichtgejubel tot haar daalde, statig en fors als koraalgezag.

Henriette kreeg een impressie als van een groot gebed en huiverend, dronken van geluk, met tranen in de oogen bleef zij staren.... 'Nun fräulein! wo bleiben Sie,... das können Sie ja morgen auch noch sehen!' ... klonk 't uit 't dakraam boven haar.

Henriette draaide zich om en glimlachend in haar hooge stemming, met 't stralend Buitenvisioen nog voor haar geest, ging zij langzaam naar binnen, de smalle krakende trap op.

Boven onder 't dak was 't al broeiheet, met een benauwden reuk van versch hout en door de zon gestoofd lood. Een heen-en-

weer geklos over den vloer, en de hooge stem van fräulein Böhmer, de eigenares van 't hôtél, klonken uit een kamer aan het eind van een middengangetje.

‘Da sind Sie endlich!’ riep 't fräulein Henriette toe, haar vriendelijk lachend aanziend, in de groote, bruine, uitpuilende oogen, een schalke vogelachtige uitdrukking.

Zij had over 't geheel veel van een oud-verweerd spekpoppetje op een trumeau, met haar kleine lijfje onder 't groote eironde hoofd, rood en zon-verbrandend, met glanzend zwart haar.

‘Na, was sagen Sie jetzt! ist's nicht hübsch geworden hier?! Wird ihre Freundin hier nicht ganz heimisch sein?’ ging zij voort en wees in 't rond op 't nieuw hardblauw behang en de tullen gordijntjes, met de roodlinten embracetjes voor 't raam.

Henriette knikte vriendelijk van ja. Zij was pas drie dagen geleden uit Holland gekomen, doch al op heel goeden voet met de eigenares, die haar overal brjriep waar wat te zien was.

In haar huiselijke omgeving in Amsterdam, stond Henriette de Wal anders niet bekend als iemand, die gauw vertrouwelijk was. Haar donkere oogen, onder de fljne wenkbrauwen, zagen gewoonlijk hoog en onverschillig uit 't witte smalle gezicht en om de smalle bloedeloze lippen van haar kleinen mond was een trotsche, afwijzende trek.

Maar thans gloeide er iets innigs, een zachte dankbaarheid in den blik, waarmee zij naar buiten tuurde en haar mond was droomerig even-geopend.

Zoo luisterde zij met schijnbare belangstelling naar 't levendig zelfbehagelijk geratel van fräulein Böhmer, een lang relaas van alles wat er hier en in 't hoofdgebouw nog aan de kamers moest gedaan worden,.... van buiten, vochtig en koel, kwam 't onregelmatig, frisch geplas van de fontein tot hen,... toen 't kleine menschje op eens zich zelf onderbrak:

‘Aber jetz musz ich eilen, sonst wird mein diner nicht fertig,... gehen Si mit, fräulein?’

En zij ging, een oogenblik nog de boven-

verdieping met haar schutterigheid vervullend, luid haar bevelen toeroepend aan de werklui in een zingerig Luxemburgsche patois, nog een kamer inhaastend om te zien of de ramen wel gesloten waren, en eindelijk de trap af gaande met snelle, haastige stappen, als vlug hamergeklop, terwijl ze onophoudelijk voor zich heen redeneerde tegen Henriette, die langzaam volgde.

‘Sehen Sie, das wird bald fertig sein, wenn die da oben fix machen, und dan kann kommen, wer will. Voriges Jahr waren soviel Gäste da, fräulein, dasz...’ De rest verstond Henriette niet, fräulein was op den klinkenden vloer van 't groot, holle restauratielokaal aangekomen en haastte zich naar de deur.

‘Machen Sie nur, dasz Sie fertig sind, fräulein Henriette, es wird gleich klingelen!’ riep zij op den drempel en daarna trippelde ze weg, met dezelfde vogelachtige pasjes over 't knersende kiezel.

‘Ja, ja!’ had Henriette lachend geantwoord. Ook zij verliet de lege zaal, om haar plaatsje op 't terras weer op te zoeken.

Maar daar gekomen, bleef zij een oogenblik soezend voor haar tafeltje staan en toen voerden haar droomende gedachten en 't eindelooze, volle ruischen van de Wiltzbach haar half onbewust mee naar de ijzeren balustrade. Zij bleef staren op 't stuivend wit van de wielende golfjes in de stroomversnelling. Altijd weer andere in duizelende beweging, die zich altijd weer in dezelfde stroompjes verdeelden, rondom de witte steenen in de bedding en onderwijl luisterde zij naar 't koel murmelend geluid. Zoo droomerig en slaperig klonk dat en 't gansche zonnige dal lang uitgestrekt in wazige rust, leek te luisteren met knippende oogen, onder de strakke blauwe welving, waartegen een groote zwarte stip - een arend zeker - langzaam omhoog steeg, als 't eenige bewegende in al dit roerlooze.

Juist beneden Henriette, aan den voet van de loodrecht afgegraven berghelling, waarop 't smalle terras lag, vlakke de breede, witbestofte straatweg voort, 't oogverblindend zonnelicht weerkaatsend, wond zich wat

verder om een bergplooï heen, kwam weer te voorschijn, om in donkergroen eindelijk te verdwijnen, in de verte.

En Henriette's gedachten kwamen weer terug op 't onderwerp, dat zij reeds al de stille morgenuren door, had over- en overgedacht.

Zooals die bergen daar neerlagen in droomige rust, zoo was 't ook in haar: een rust van zachte, weldadige warmte doorstraald... en zij kon zich niet begrijpen, dat 't zoo was.

Zij voelde zich soms opbruischend, energiek, klaar om 't leven te genieten in alle volheid, en nog geen seconde was die stemming van haar geweken, sedert 't oogenblik dat zij hier aankwam.

Goddank! Goddank!

Zij had 't wel gehoopt, maar toch nooit voor mogelijk gehouden dat 't zóó zou zijn; zij, die thuis van de drie dagen één in diepe neerslachtigheid doorbracht, in een depressie zonder wezenlijken grond, waarin zij plotseling machteloos wegzonk.

En de overige dagen was zij bovendien

dikwijls prikkelbaar, met een landerig, verzadigd gevoel, tot zij walgde van zich zelve en wenschte zich te kunnen ontvluchten...

Zij woonde te Amsterdam in een deftig pension waarvan zij de eigenares, Mevrouw de weduwe Bastiaanse, al gekend had toen haar vader nog leefde.

Bij den dood van dezen, die lang sukkelende was geweest, nu een jaar geleden, had zij geen thuis meer gehad, daar haar moeder weinige maanden na haar geboorte was gestorven.

Henriette was toen eerst bij een oom en tante komen inwonen, haar eenige familie in Amsterdam; maar nadat zij al heel gauw gezien had, niet met haar tante overweg te kunnen, en zij meerderjarig was, en bemiddeld genoeg, had 't haar verkieselijker toegeschenen op zich zelf te gaan wonen.

Toen had zij 't pension van Mevrouw Bastiaanse gekozen, die zij altijd goed had mogen lijden, en zij woonde daar nu sedert een groot jaar.

In den eersten tijd was zij gedrukt ge-

weest, door 't verlies van haar vader, in een duizelig gevoel van leegte, van verlatenheid, dat zij maar niet kon te boven komen. En maanden lang had zij al haar moedelooze buien aan de smart over dat sterven toegeschreven en gedacht en gezegd dat 't langzamerhand wel beter zou gaan. Doch 't beterde niet, die buien kwamen zelfs vaker terug, terwijl de herinnering aan haar vader afsleet en minder smartelijk werd. En zij had niet kunnen begrijpen wat de reden kon zijn, had gemeend dat 't de invloed van het klimaat, van de droevige hollandsche winters moest wezen.

Vroeger, ja vroeger, had zij die buien ook wel gehad, maar toen was het 't schoolleven geweest, 't eentonige altijd gelijke, dat hen teweeg bracht... maar wat kon er nu voor oorzaak zijn?

Zij was wat men een meisje met geld noemt, zij hoefde niet te werken voor haar brood, was ontwikkeld genoeg om belang te stellen in kunst en lectuur en had bovendien vele kennissen.

Toch, met of zonder bekende oorzaak, klaar-

de het niet op in haar ziel en zij begon veel uit te gaan, soms vijfmaal in de week, naar soireetjes, comedies en concerten vooral, want muziek gaf haar 't meeste genot. Doch 't resultaat, na een proef van drie maanden, was, dat haar toestand bleef als te voren. Het gaf een korte verdooving op den avond zelf en een heviger terugkomen van de grijze neerslachtigheid den volgenden morgen.

Maar toen de lente was gekomen, had zij toch dagen gehad van kalme tevredenheid, van niet-begrijpende verbazing over die chronische melancholie, dagen, dat 't lege gevoel totaal verdwenen was en dat ook de twijfelende vragen, die zij zich anders deed, voor haar eenvoudig niet bestonden.

Toen had zij gedacht, dat 't goed zou zijn eens te veranderen, weer op te frisschen door een maand of wat verblijf in een bergstreek; en zij was hier in 't Luxemburgsche, in Rondorf gekomen, op recommandatie van een harer kennissen.

Dit was 't, wat zij alles overdacht, terwijl zij leunde over 't verroeste balustradehek en

neertuurde op de dringende, driftig woelende golfjes van de Wiltzbach, en zij glimlachte, met een warm tintelend geluk in haar oogen, omdat de poging voorloopig zoo goed gelukt was.

Wat was zij dikwijls traag en zonder veerkracht in Amsterdam, wat een ontzettende inspanning kostte 't vaak op te staan uit haar fauteuil om een paar noodzakelijke boodschappen te gaan doen.

Er waren dagen dat zij lust voelde voor een invitatie te bedanken, alleen omdat zij tegen 't aankleeden daarvoor opzag, tegen de soesah van al die kleine, onvermijdelijke handelingen, die vooraf moesten gaan voor er iets als genot mogelijk was. Maar hiër was 't anders. In plaats van de lange, loome dagen van Amsterdam, dat zij niet uitging en haar gedachten nu bij 't een dan bij 't ander te vergeefs poogde te bepalen, kwam zij hier tijd te kort. Zij had lust in alles, elk doen was haar een genot, waarin zij haar bruischend leven uiten kon, en dat bevrediging geen lusteloosheid achterliet.

Zoo soesde ze innig-vergenoegd voort, tot

't gebengel van 't diner weerklonk, in de zware lucht, vol van trillende warmte, en Henriette lachte stil voor zich heen, omdat zij er zich op betrapte, dat ook zoo 'n diner een genoegen was geworden.

Dagen lang bleef de toestand zoo duren. Ontvankelijk was Henriette, als nooit te voren voor de jubelende lust, die uitging van de zonnige, geurende, dauwblinkende Julimorgens, voor de gonzende, dommelige stilte van den heeten namiddag, als de bergen in hun breedte, rustige golvingen zwaar neerlagen, en van de weemoedvolle avondkalmte, als de schaduwen stegen uit 't stiller wordende dal, en van de bergen nog alleen de grijsrotsige ruggen gloeiden.

Lang zat zij dan op 't terras van 't paviljoen, de rust indrinkend,... tot 't avondtreintje was voorbij gedenderd aan den overkant, lang nog narollend in de verte, als er reeds niets meer zichtbaar was, dan een fijn wit rookpluimpje. Dan riep 't hoog gebengel,

luid uitbrekend in de stilte, haar aan 't souper en moest zij gaan...

Maar na 14 dagen kwam er verandering in haar stemming.

Op een broeiwarmen middag was zij met een boek naar 't 'Wäldchen' gegaan, een boschje aan 't eind van den tuin, tegen de berghelling.

Daar had zij zich neergezet in een rieten tuinstoel, onder een grooten beuk, genietend van 't zonnewiegelen, dat bij elk lauwwarm zuchtje door 't groen-gouden gebladerte heen, op 't zwarte pad trilde en op de bruine stammen van een paar hooge dennen.

Een groote hommel gonsde aan, toen zij nauwelijks was begonnen te lezen en deed haar telkens verschrikt opzien, als hij met een plotselingen zwaai nabij kwam. Dan poogde ze, knorrig over haar angst voor zoo een klein beest, zich weer in 't boek te vergeten, doch zij was niet gerust voor hij weer was weggebromd.

Aan 't einde van 't boschje was 't water van een beek door een rieten buis geleid en

stroomde neer op een miniatuur waterradje, dat rustig, zonder ophouden draaiend, 't boschje vervulde met een klein, monotoon gerucht, 't eenige in de hoorbaar gonzende namiddagstilte: klip-klap, klip-klap...

Zij luisterde er naar, een lange poos, tot een loomheid opkroop in haar leden en een suffe willoosheid in haar hoofd, waar de gedachten, als verdikt, zwaar neerzegen; zij voelde hoe de gansche natuur rondom haar trok tot slapen: het stilglanzende groengouden licht en de droomende boomen.

En haar boek neerlegend, leunde zij 't hoofd tegen den beukenstam achter haar, liet zich zoo zacht afdrijven in 't rose duister achter haar gesloten oogen. Soms opende zij even de zware leden en dan drong weer voor een seconde de werkelijkheid tot haar in, die zij begonnen was zich anders voor te stellen: 't stille, wegvlakkende pad, de bruine stammen, en overal, overal groengoud...

Toen ging alles verder, verder weg, 't gonzen en 't geklepper van 't molentje.

Zij wist dat 't er nog was, maar hoorde 't niet meer... en toen sliep ze.

In den toestand van halfbewustheid, die aan 't ontwaken voorafging drong een vreemd gesuis tot haar door, dat snel aanzwol, een oogenblik in kracht bleef en dan, zachter wordend, zich in de verte verloor, als iets dat voorbij trok. En in haar droomerig denken soesde zij, wat 't zijn kon; of 't wel iets reëls was, of alleen in haar bestond, en zij trachtte te herinneren of 't ook al geweest was eer zij insliep...

Op eens opende zij de oogen, klaar wakker. Het was de wind, die hevig suisend opstak door 't geboomte, terwijl al 't groen kleurloos en vaal was geworden.

En tegelijk voelde zij hoe 't zonnegeluk ook uit haar ziel verdween, zooals 't uit de natuur verdwenen was, en een grijze leegte achterliet en een vaag en angstig voorgevoel van wat komen zou...

Zij rekte zich uit, terwijl een huivering over haar rug ging. Boven haar huiverde ook 't boschje en schemerde de lucht grijs

boven de bewogen toppen. Het was guur geworden en 't zou goed zijn maar in huis te gaan, dacht Henriette, want de regen was zeker in aantocht.

Langzaam en in gedachten ging zij 't pad af. Er was toch weinig noodig om haar sterk gedacht geluk te breken: een huiverig ontwaken en een weinig verandering van atmosfeer. Ook thuis was dat zoo, maar zij had gehoopt, dat 't hier anders zou zijn, dat nooit meer terug zou komen die gevreesde leegte, dat gemis aan iets, zij wist niet wat, 't vaag vragen, dat nu haar ziel vervulde.

Maar 't was wèl 't zelfde, precies 't zelfde, dat haar thuis zoo benauwen kon en waaraan zij geen naam wist te geven...

De eerste regendruppelen kletsten al op de bladeren, toen Henriette uit het boschje trad en haastig de helling afliep, tusschen de twee groene weilandvlakten, waaroverheen de onbelemmerende windvlagen tegen haar aanstoven en haar rokken deden opbollen.

Zij kon van hier 't smalle dal bijna in zijn gansche lengte overzien. Het was zoo majes-

tueus somber-grauw onder 't regengrijs der lage luchten, dat zij even stilstond. En opeens kreeg zij een krachtigen indruk, een sensatie of dit gansche donkere buiten om haar een verwijding was van haar zelf, haar eigen stemming tot werkelijkheid geworden.

Het dichterlijke van die gedachte deed haar genoeg en zij had nog langer dien indruk willen voelen, als niet de menigvuldiger regendroppels en windstooten haar koud hadden gemaakt en tot voortgaan gedreven.

Toen zij tusschen-voorbij de lage bijgebouwen, die de zandige ruimte achter 't huis omsloten, de groote monumentale denr naderde, stoof langs de overzij een treintje gillend heen, alsof 't voor iets vluchtte, en juist op dat oogenblik ruischte 't krachtiger en begon de bui...

Henriette trad de voorhal in, die somber lag in het bleeke licht door de eikenhouten balkenzoldering en grauwestenen vloer, en ging langzaam stap voor stap de breede, krakende treden van de trap op. Het was alles stil.

Boven op 't portaal ontmoette zij fräulein Böhmer, de kleine kittige propriétaire, met haar groote zwarte oogen.

Deze knikte haar vriendelijk toe: 'Sie haben ganz recht, fräulein, dasz Sie sich ins Haus geflüchtet haben, es wird etwas geben draussen!' riep zij tot Henriette, al halverwege de trap af.

'Ich glaube es auch!' antwoordde Henriette en liep den langen schemerdonkeren gang in naar haar kamer.

Toen zij binnentrad kwam een kille, sterke tocht haar tegen van het open raam en ruischte het vlak nabij in de boomen. De deur viel dicht met een dreunend weerhallenden slag. Zij haastte zich te zien of 't inregende.

Maar toen zij had gemerkt, dat dit niet zoo was, bleef ze leunen op de gegoten ijzeren staaf voor 't venster, om niet in haar hooge vierkante kamer te hoeven zien, nu in dit licht zoo hol en zoo donker, met al het bruin.

En zij zag uit in 't regenlandschap, altijd met dat zacht-dreinend spijtgevoel in haar

borst terwijl de bolle wind verkillend langs voorhoofd en wangen streek.

Wat was 't nu anders dan vanmiddag! Daar tegenover haar die bergen, met de zwak golvende, horizontale ruglijn, roerloos-stil neerliggend met hun breede uitlooppingen, lijdelijk berustend onder 't schuin neergezwiëp der regenstralen. En achter dit grijze gordijn waren hun innige zonnekleuren, hun warme nuances van schaduwzwart en donker-groen en bruin weggeveeld tot een blauwig-grijs, egaal en zonder diepte, als een kleed getrokken over den dalwand van links, waar een bijna zwarte rotsmuur 't gezicht afsloot, tot rechts, waar de blik op twee toppen, als groote molshoopen, stuitte, terwijl 't troosteloos grijs van den hemel daarboven was als een gespannen zijl.

En toen Henriette naar boven opzag, verloor zich haar blik en werd verblind in een wemeling van wit en zilvergrijs, een spel van voortjagende, ijle rookschaduwen, nauw zichtbare nevelgeesten, de een na den ander, eindeloos, eindeloos, voorbijeilend in radelooze vlucht.

Een geheimzinnige, zwijgende rusteloosheid van spookachtig komen-en-gaan, dat duizelen deed en te gelijk haar ziel met een droefheid zonder einde vervulde.

Op eens de gedachte terugvindend, die zij straks zoo aangenaam-poëtisch had gevonden, trachtte zij in dit groote guurgeworden Buiten den indruk weer te krijgen als was 't haar tot realiteit geworden eigen ziel.

Maar 't ging niet meer, de stemming van de natuur daar buiten en van haar gemoed waren niet meer parallel. Van dit laatste werd de stemming verward, zij kon niet meer onderscheiden, en in de natuur was één enkel alomvattend sentiment, één dof grijze melancholie, die de regenluchten loodzwaar omlaag trok en de bergen verpletterde onder haar gewicht.

Maar daarin, in de gure verlatenheid, in 't regengeween, dat nu door 't gansche somber berustende, vereenzaamde dal ruischte, hervond zij toch 't knagend gemis, 't gevoel van leegte, dat in haar eigen borst opweende. Een klagen ging door de luchten, monotoon

en wanhopig, met huiverend windgesteen, om wat verloren was, om 't zonneleven, dat voorgoed geweken scheen, en niets achterliet dan doffe berusting en wanhoop. Daarzonder ging alles dood, doofden de tinten, die de ziel waren van de bergen, die nu verkild en verstijfd als lijken, in loodgrauwe doodscheit daar neerlagen.

O! zóó snakte zij ook naar hââr zon, naar een alvullende, voedende macht, die haar leven eerst tot leven zou maken en waar buiten niets was dan duisternis, donker en koud...

Klingelingeling... schalde het helder naar boven. Henriette kwam tot zich zelf: dat was de bel voor 't souper, die luidde. Snel en rillend liep zij door 't vertrek, dat haar tegengrijsde met zijn schemerende, mystieke diepten en starende stilte.

Zij voelde in zich gedaald een uitgeputte lusteloosheid, een traagheid van denken, die volgde op de hevige overspannen vlucht van daareven en haar willoos maakte, zonder kracht tot eenige inspanning.

En die stemming week niet in de kille lege eetzaal, waar 't waterig schemerlicht over de tafel bleeke glimlichten ontstak op porcelein en glas en waar de weinige gasten, zacht, geheimzinnig fluisterden...

Maar toen zij vermoeid en rustverlangend spoedig na 't soupér te bed ging en, eenigzins angstig in de drijvende massa's duisternis van haar kamer starend, de slaap op haar oogleden voelde, was 't als een opbliksemend licht dat door 't verflauwend bewustzijn schoot en haar deed inslapen in een zonderlinge, verwarmende bevrediging. Zij wist nu hoe men 't gevoel noemde dat haar kwelde: verveling heette 't...

Het was een week later ongeveer, dat Henriette, in gezelschap van een andere dame, na 't diner den ongemakkelijken, steenachtigen weg opzwoegde, die naar 't hooger gelegen bosch leidde.

Die andere, Mevrouw de Berg, een vriendin van Henriettes overleden moeder, hield

haar een paar dagen gezelschap, voor zij doorreisde naar Trier.

Zij was de weduwe van een jong gestorven ambtenaar en thans op bijna 65-jarigen leeftijd, directrice van een ziekenverpleging; een groote, krachtige vrouw in haar zwarte japon, met een dikke dot grijs haar, zichtbaar onder den fluweelen rand van een bruinen kapotheid met breede, zijden kebanden, die een grof rond gezicht omlijstten, waarin grijze oogen rustig en doordringend blikten boven den breeden mond met vastberaden lippen. Om den mond was een trek van weemoedige vriendelijkheid, die 't anders niet mooie gezicht verzachtte en innemend maakte.

Henriette in een crême zomerkleedje, waartegen 't donkere haar en de matte tint goed uit kwamen, keek haar bij wijlen van terzij aan, zich verbazend over de onvermoeidheid van de oude dame, die veerkrachtig en gemakkelijk voortstapte op den ongelijken, tamelijk steilen weg, waar zij zelf hijgend en met moeite haar bijhield, telkens de voeten kwetsend aan de scherpe steenen.

Dat maakte haar knorrig, zij was toch al slecht gehumeurd geweest den ganschen morgen en nu werd 't nog erger door 't onvasten winderige weer, met de onophoudelijke snelle afwisselingen van vale donkerheid en licht, en door den opgeruimden tred en de blijmoedigheid van haar oude vriendin, die zoo bij haar eigen gedrukte stemming afstak.

Die stemming was er dikwijls geweest in de laatste dagen, sinds zij wist, wat er de oorzaak van was en omdat zij dit wist.

Het vrije, verluchte gevoel, haar zonnegeluk der eerste dagen was weg. Want zij was 't zich nu bewust: 't was niet een plaatselijke ontstemming, gevolg van klimaat en platte alledaagschheid, die zij kon afschudden door land en omgeving te verlaten; 't ging met haar mee, 't kleefde aan haar zelf en ook hier zou 't terugkomen, telkens en telkens, omdat de oorzaak dieper lag, dan zij eerst had gemeend.

En ook in haar beste oogenblikken, in de koele, dauwfrissche morgenuren, als het gan-

sche Buiten jubelde van lust, was er thans die bewustheid, over haar staand als een dreigend-donker, hoog gevaarte, verder af of naderbij, zacht verontrustend slechts of moedeloos makend: 't nu klaar besef, dat 't maar uitstel was als zij zich opgewekt en tevreden gevoelde, dat die stemming van alle uiterlijkheden afhing en verdwijnen zou, als straks weer die bodem wegzank, haar latend als neergeslagen, dof, willoos...

En omdat zij nu wist, dat elk oogenblik van betere stemming haar kostbaar was, treuzelde zij soms lang met kleinigheden, aan haar toilet of als zij fräulein Böhmer hielp, omdat dit haar bezighield en zij dan weer zooveel langer kon wachten, eer zij met een ander werk begon. Maar 't was al gebeurd, dat zij in dien angst te gauw klaar te zullen komen, en weer voor een leegte te staan, plotseling was gaan lachen en daarna in tranen uitgebarsten, gevoelend hoezeer zij zich zelf bedroog, dat al lang de verveling weer dáár was.

En nu, terwijl zij voortstropelde naast

de krachtige figuur van Mevrouw de Berg, was ze wrevelig en afgunstig op die incarnatie van frissche, zelfbewuste kracht. Het was toch niet gelijk verdeeld, dacht zij bitter, met een tiende deel van die veerkracht en die natuurlijke opgewektheid, ware zij misschien geholpen geweest...

En elke forsche, rustige stap, dien Mevrouw de Berg deed, prikkelde haar. Waarom liep zij niet langzamer!... zag zij dan niet, dat zij, Henriette, zoo moeilijk meekwam, zij zelf kon 't toch niet vragen, die zooveel jonger was!...

Maar die krachtige menschen waren egoïst, allemaal, ze konden zich natuurlijk niet voorstellen, dat niet iedereen zoo was als zij, en als ze 't een enkele keer hoorden, dan verbaasden ze zich en moraliseerden en berispten van... Foei! je moet toch niet zoo toegeven... je moet je toch niet zoo laten... of: neem is wat nuttige bezigheid. O God! hoe dikwijls had ze dat al gehoord!...

Henriettes oogen schoten vol, in een hoog gevoel van bitterheid en verongelijking...:

‘Mevrouw!’ zei ze met stokkende, toonlooze stem, ‘zouden we niet even wachten... ik kan heusch niet meer...’

Het ronde gezicht dat belangstellend en genietend rond had gestaard, keerde zich vragend naar Henriette, die een paar pas achter haar was blijven staan. Maar toen de oogen het meisje bleek en hijgend zagen, met de hand zich steunend tegen een boomstam, kwam er een ongeruste uitdrukking over 't gezicht. ‘Ach kindje, neem me niet kwalijk,... ik loop maar door en ik denk aan niets,...’ en Mevrouw de Berg kwam naar Henriette toe, sloeg den arm om haar middel, en zag haar aan met zooveel onrust en zelfverwijt in de trouwe, grijze oogen, dat Henriettes toornige verbittering versmolt.

...Maar Jetje, waarom heb je dat nou niet eerder gezegd... dan hadden we even... en je bent nog lang niet sterk, hè?’ vervolgde zij.

‘Maar Mevrouw, 't is niets erg,’ glimlachte Henriette naar haar op... ‘ik ben aan berg-

stijgen eigenlijk nog niet gewoon... en ik had 't eerder moeten zeggen, zoo... nu gaat 't weer' ...

'Leun dan op mijn arm, wil je? dan gaan we langzamer,' vroeg Mevrouw, nog altijd bezorgd, en Henriette deed 't, na een weinig verlegen tegenstreven.

Doch ze voelde een zachte weekheid over zich komen, een gevoel van dankbaarheid en beschaming, omdat zij haar moederlijke vriendin voor egoïst had gehouden, en ook van veiligheid en rust, nu ze op dien sterken arm kon steunen. Misschien zou die krachtige haar kunnen raden, dacht ze, en een groote behoefte haar hart uit te storten, drong naar boven, maar zij wist niet hoe te beginnen en zocht zwijgend naar een aanknoopingspunt.

Ook in de lucht was iets dat haar tot spreken drong: een gejaagdheid, een zenuwachtige onrust in de windstooten, die door de hevig bewogen boomkruinen huiverden, in de snelzeilende witte wolkmassa's over 't waterblauw luchtvlak, en in de plotselinge af-

wisseling van licht en schaduw, die haar vervulde met vage angst, met een behoefte om zich te bergen voor naderend gevaar...

Zij waren in 't eikebosch gekomen, dat van 't begin af voor hun blikken had gestaan, donker en geheimzinnig, met hier en daar een dreigende, grijze rots, opstekend uit 't groen.

Het was altijd met een lichte huivering, dat Henriette hier binnentrad, onder die hoge kruinen, in die schemerende diepte van stammen, eindeloos, waarin zij voortdurend angstig-onderzoekend moest kijken, bevreesd voor wat daaruit kon opdagen, màar nu voelde zij zich veilig en genoot zij van de kathedraalstilte, waarin alleen dat beteekenisvol, hoog ruischen omwaarde, huiverend, mysterieus.

Zij zetten zich op een bank, tegen een mosbegroeiden, grauwen rotsklomp. Het dal konden zij niet zien van hier, maar om hen was hoog-heilige eenzaamheid, zoo stil, zoo peinzend... met andere fantastische steenklompen, daar vóór hen, oprijzend uit een

groen warnet van slingerplanten en struiken, waaronder kleine, koele, murmelende beekgolfjes elkaar in gelederen voortdrongen over platgeslepen steenen.

Een poos zaten ze zwijgend, genietend... 'Zoo kind, gaat 't nu beter?' vroeg eindelijk Mevrouw de Berg, zacht, als om de stilte niet te verschrikken...

'Zeker Mevrouw, maar 't was heuseh niet erg,' antwoordde Henriette glimlachend, met peinzende oogen. Zij dacht nog altijd, hoe een gesprek te beginnen, dat ze steeds heviger wenschte. 'Ja maar, je zag toch heel bleek, en ik ken je wel,' ging Mevrouw voort... 'Enfin, 't zal niet meer gebeuren, daar zal ik wel voor oppassen, zoolang ik hier nog blijf'...

Zij zweeg even en dacht een oogenblik na,... 'Ja, 't is goed dat wij daarover spreken, je moet eens even luisteren' vervolgde ze... Je hebt me nu al twee dagen over mijn tijd hier laten blijven, nou ga ik onherroepelijk morgenavond weg... Nee, nee nee, nee, daar is niets aan te doen, meisje.'

weerde ze af, daar Henriette iets wilde zeggen... ‘anders worden die zielen, daar in Trier ongeduldig en primo Augustus moet ik weer thuis zijn, dan ben ik toch al buiten mijn boekje gegaan’...

En Mevrouw de Berg vertelde aan Henriette, die met een afgetrokken air luisterde, hoe 't onvoorwaardelijk noodig was, dan in de verpleging terug te zijn, omdat de onderdirectrice dan voor veertien dagen met haar familie op reis wilde, en van 't een op 't ander komende, sprak zij Henriette over haar werkring en hoe druk zij 't had 's winters..... alles met diezelfde kalme, volle stem die rustiger deed worden en vertrouwen gaf.

Henriette dronk die klanken in, die haar zoo weldadig aandeden en al grooter werd in haar de drang om haar leedgevoel te zeggen in deze droomige boschstilte, en sympathie te vinden bij die vriendelijke, krachtige vrouw.

En toen de oude vrouw een oogenblik zweeg, begon Henriette ineens, bijna ondanks

haar zelf, en zonder dat ze een inleiding had kunnen vinden.

‘Mevrouw!’ zei ze... ‘Jet?’... Mevrouw had zich over haar handwerk gebogen, en Henriette zag weinig anders dan haar dik grijs haar.

Toen 't woord er uit was, voelde Henriette dadelijk berouw, een plotselinge schrik over wat zij was begonnen,... hoe zou ze 't duidelijk maken!.. zou 't niet mal en theatraal klinken?...

Maar ze moest nu wel verder en daar zij vooral alles wilde vermijden, wat naar pathos zweemde, zei ze de zaak recht uit, zonder inkleeding: ‘Ik verveel mij zoo!’...

Mevrouw zag haar aan, een niet-begrijpen in de vragende oogen. Henriette voelde den vreemden indruk die haar woorden hadden gemaakt en in haar koortsachtige behoefte om zich te doen begrijpen, opdat Mevrouw haar toch niet minder zou achten dan te voren, kwamen de woorden al sneller en sneller.

‘Ja zeker! ik verveel me... 't heeft lang genoeg geduurd, vóór ik 't me durfde beken-

nen... ik schaamde me d'r over!... Maar dat is dwaasheid, ik heb toch immers me zelf niet gemaakt... Vroeger dacht ik, dat alleen domme menschen zich verveelden, en geblazeerde rijke jongelui, die beu van hun plezier waren en te futiel om te begrijpen, dat er in 't leven iets anders te doen valt... Maar ik begrijp dat wel en ik ben toch ook zoo!' ...

Alles om zich heen vergetend, alleen luisterend naar haar leed, verlucht dat zij 't nu zeggen kon, eindelijk, klaagde Henriette voort...

...Wat hielp 't haar, dat zij de beteekenis van 't leven wist, en dat er zooveel nood was en zooveel te helpen viel... zij die zich zelve niet kon helpen. Het zou veel beter zijn, als zij dood was; wat moest de toekomst geven! Ze had geredeneerd, zij kende zich zelf nu, als er geen groote verandering kwam van buiten, dan zou 't altijd zoo blijven in haar en dat was niet te dragen...

Mevrouw de Berg hoorde haar zwijgend aan met verweg turende oogen en ernstigen

mond, terwijl zij in gedachten met haar haakpen langs de lippen streek.

Zij hoorde de woorden van Henriette, en zij zag haar zonder zenuwachtige overspanning, zonder romaneske aanstellerij, met kalme vertrouwdheid over dingen spreken, die zij ontzettend vond in den mond van een jong meisje... en zij begreep niet.

Toen Henriette eindelijk zweeg, angstig naar haar ziende, hoe zij 't had opgenomen, bleef ook zij nog een lange wijle stil voor zich staren. Eindelijk sprak ze langzaam en aarzelend, Henriette peinzend aanziende, met een medelijdende trek op haar vriendelijk gezicht.

‘Ik begrijp 't niet... ik kan me niet indenken in wat je hebt... ik wou 't wel... voor jou... maar nee!... ik kàn 't niet. Ik kan je niet helpen, ik voel wel dat 't geen inbeelding is van je... of misschien wel... maar dat's even erg... en je bent nog zoo jong. Maar kom,’ ging ze voort, met een hoofdbeweging of ze iets van zich afschudde, en haar stem werd vaster, ‘dàt

kan ik tenminste doen, en 't helpt misschien... wie weet!'

'Iedereen moet hier op de wereld zich zelf leren vinden, m'n beste kind, ook de raad van je beste vrienden kan daar niet aan helpen. Ik kan alleen zeggen hoe ik mijn weg gevonden heb, misschien doe je daar je voordeel meê... Zie je, toen mijn man dood was,... we waren heel, heel gelukkig geweest in die paar jaar,... toen was er zoo'n vreeselijke leegte, ik had me zelf ook wel van kant willen maken... maar dat mocht ik toch niet, niewaar? en daar was ook iets dat me zei: Nee! niet bij de pakken neerzitten, je hebt nog wat anders te doen, en toen ging ik nadenken, wat dat kon zijn en toen begreep ik dat 't mijn plicht was, me aan anderen te geven, en zie je... daarop ben ik ziekezuster geworden. en hoe minder ik me toen met me zelf bezig hield, hoe beter 't was, daar was iets, een taak, een roeping, als je wil, die ik te vervullen had. Ik geloof zeker dat 't geluk gelegen is in opoffering, in voortdurende opoffering voor onze mede-

menschen, dan heb je voldoening. Maar dat past misschien niet voor iedereen... En voor jou... 't komt, omdat je zoo leeg bent en niets serieus doet...

‘Probeer is iets, kind, kies is een taak, doe nou is net of je arm was en moest werken, neem is iets, dat je heelemaal bezighoudt.’

‘Het was zoo goed als je een dringende plicht had,... maar die heb je niet, heelemaal niet... m'n arme, beste Jet!...’

Eu de grijze oogen zagen haar zoo vol liefde en meelij aan dat Henriette in een onwillekeurigen aandrang haar armen om den hals van de oude dame sloeg en even schreide aan haar borst.

‘Kom, kom,’ zei Mevrouw zacht, haar op den rug kloppend, opdat zij bedaren zou, ‘volg nou m'n raad is, neem is een taak op, waaraan je je heelemaal wijdt,... dat van de hak op de tak springen is zoo ontzenuwend’...

Henriette was weer kalm. ‘Dank u,’ zeide ze, haar oogen afwissend, ‘ik zal zien.’ Geheel getroost voelde zij zich niet, er was een

onbevredigd, knagend gevoel in haar achtergebleven, maar toch had 't idee van haar vriendin haar nieuwe hoop gegeven.

Het wekte iets als geestdrift: heelemaal opgaan in een taak, ja! dat was wel mooi, zich zelf een doel stellen en daar onwrikbaar op af gaan, dan zou men iets hebben om voor te leven... en de achting voor zich zelf zou maken, dat men 't niet liet varen.

En Henriette bleef 't bepeinzen, toen zij een oogenblik later weer 't steenige pad afdaalden, ieder in eigen gedachten verdiept en zij droeg 't voortdurend met zich om, den avond en de heelen volgenden dag.

Het werd al mooijer in haar voorstelling: een arbeid, een plicht een taak te doen! Telkens als zij dit woord uitsprak, hoorde zij weer de volle, overtuigde stem van Mevrouw de Berg, toen diè over h a a r taak sprak. Ja, dat was 't hoogste in 't leven!... hoe had ze zoo lang doelloos kunnen voortvegeteeren, terwijl ze wist, dat er nog zooveel te doen was voor ieder. Zij wilde handelen of ze een doodarm meisje was en werken voor haar

brood, 't kwam er maar op aan hoe. Eerst had zij gedacht pleegzuster te worden, maar Mevrouw de Berg had haar dit glimlachend afgeraden: zij zou er te zwak voor zijn.

Toen besloot ze een examen te doen in een vak dat met haar neigingen overeen kwam, een middelbaar examen in 't fransch bijvoorbeeld. Zoo stelde zij 't dan vast, vooruit genietend van den dag, dat zij tevreden na haar succes en met achting voor zich zelf, op een kalm-werkzamen tijd zou kunnen terugzien. Wanneer ze in Amsterdam terugkwam zou ze dadelijk beginnen...

Den ganschen verderen zomer, dien zij aan den Rijn doorbracht, tot dat zij naar huis ging, genoot zij van haar plan; 't hielp haar leven en zij was geduldig onder haar buien van neerslachtingheid. Dat zou nu alles weldra voor goed voorbij zijn!

II.

In de eerste dagen van September kwam Henriette uit Duitschland in Amsterdam terug. Het was 7 uur in den avond. Met breede metaaldreuning, zijn forsche vaart rukkend inhoudend, donderde de Duitsche trein binnen, onder de machtig, welvende kap met de rookzwart bezoedelde ruiten, die op dit uur vol was van weerhallende geluiden. Anna Bastiaanse, de eenige dochter van de weduwe, bij wie Henriette en pension woonde, was onder de wachtenden, die bij de contrôle stonden. Henriëtte herkende haar dadelijk, aan haar klein wit hoedje. Maar door de volte en 't ongeduldig opdringen, vóór de contrôle, verloor zij haar uit 't oog, en zij moest een oogenblik rondzien onder den uiteenvloeienden menschenhoop aan den anderen kant der barrière, eer zij haar weer vond.

‘Dag Anna, dag kind; waar was je gebleven, zoo in eens?’

‘Dag beste Jet, hoe gaat 't je.’ Toen een

omhelzing met smakkende zoenen, en nadat Henriette haar reugetje aan een witkiel gegeven had, voor de koffer, verlieten de beide meisjes 't perron te middon van druk en blij pratende groepen.

Buiten onder den eentonig grijs bewolkten regenhemel lag de stad in 't stille, teere licht van de beginnende schemering.

‘Ik heb natuurlijk een rijtuig,’ had Anna gezegd, en dadelijk daarop snapte ze voort: ‘En hoe gaat 't je nou? Je ziet er nog al goed uit, was de reis niet vreeselijk vermoeiend en ben je niet gestikt van de stof? Het is hier den heelen dag een afschuwelijke heidamp geweest, verschrikkelijk benauwd.’

Ja, die heidamp was onaangenaam; Henriette had 't dadelijk geroken toen zij uit den trein stapte, de welbekende lucht van stof en rook, die brandend en benauwend in de longen drong. En nu zij rond keek zag zij ook om de huizenrijen en in 't verschiet die nauw merkbare rossige grijze stof, die alles zoo onvriendelijk en terugstootend maakte.

Dat dit nu ook juist van daag zoo moest wezen, dacht Henriette. Maar zij waren aan 't rijtuig en stapten in. Het portier smakte dicht en een oogenblik later ratelde de vigelant over de harde keien van 't stationsplein, 't hek uit,

En nu begon in 't half duistere rijtuig, terwijl ze hard schreeuwden om verstaan te kunnen worden, 't levendig gesprek, de haastige korte vragen over en weer, van menschen, die elkaar lang niet gezien hebben en eenigszins ontwend en vreemd tegen over elkaar, behoefte hebben tot spreken, omdat zij 't zwijgen als iets onhartelijks en pijnlijk drukkends gevoelen.

‘Hoe gaat 't je mama en meneer Keijzer?’ had Henriette gevraagd.

Meneer Keijzer was Anna's verloofde. En Anna had bedankt voor 't vragen en in één adem verteld, hoe mama en zij den zomer hadden doorgebracht, zes weken in den Haag gelogeerd en nog veertien dagen allerprettigst in Nimwegen...

‘En hoe heb jij 't gehad,’ eindigde zij,....

Daarop vertelde Henriette van haar reis en haar verblijf in Rondorf, hoe mooi 't er was, en welke Hollanders ze ontmoet had, en hoe ze deze laatste veertien dagen aan den Rijn bijna voortdurend regen had gehad.

Maar toen waren ze uitgepraat geweest, en vermoeid van de inspanning om 't lawaai te overschreeuwen, zwijgend gaan leunen tegen de grijze kussens van 't rijtuig.

Henriette zag door 't raampje naar de voorbijschuivende huizenrijen, een eindeloos defilé van somberroode baksteen, telkens gebroken door de zwarte gapingen der ingaande stoepen; nu en dan bij 't omslaan van een hoek, zag ze even in een droefgeestig verschiet van laag hangende drooggrijze luchten met weer nieuwe huizenmassa's daaronder, grauw in de toenemende schemering. In haar was nog altijd 't blijde gevoel, dat zij de geheele reis over had gehad, de zachte warmte van 't denkbeeld, innig vertrouwde personen en plaatsen weer te zien, gemengd met vage verwachtingen van iets nieuws, verrassends, dat zij thuis vinden zou; maar dit gevoel

werd al zwakker. Het was of 't vervloede door 't teleurstellend terugvinden van de oude prozaische gewoonheid, de koele onveranderdheid van alles wat zij zag. En zij voelde vooruit hoe kort die bekoring der nieuwheid, der verandering bij haar zou duren, hoe nu al de oude gevoelens en gedachten haar weer pakten en haar zouden neerdrukken voor er een week verlopen was. Maar 't zou nu toch beter zijn dan vroeger, dacht zij...

Ze zocht troost bij haar vast voornemen van werken, van een taak vervullen. Dat besluit was 't nieuwe, dat zij meebracht en 't zou haar bewaren voor alles was zij vreesde... Zou 't dat waarlijk?

Maar 't rijtuig hield stil voor een zelfde donkere portiek, als zij er al zoovele gepasseerd waren, een hooge holte omgeven door ruwen, hardkouden baksteen, gevuld met dreigende massa's grijze schemer, die naar boven de treden onzichtbaar maakten.

De koetsier sprong van den bok met een harden smak op den droogen straatgrond,

maar vóór hij nog had kunnen schellen, week de deur boven reeds naar binnen en kwam de witte gedaante van een meid voor de opening staan.

Henriette had zelf 't portier opengeknappt en liep vlug, met een wit, sliffend geluidje, de grijze hardsteenbekende stoeptreden op.

'Dag Neel!' zei ze bijna boven. 'Dag juffrouw,' en daar Neel haar hand aan haar voorschot afveegde, reikte Henriette de hare.

'Gaat 't je goed, meid?' 'O, opperbest, juffrouw, u ook?' 'Dank je...'

'Neen, ik heb geen koffer, die komt,' vervolgde zij, toen Neel naar beneden wilde gaan.

'Hier, Neel! wil je even aannemen,' kwam Anna's stem van beneden, die den koetsier zijn fooi gegeven had en nu met al de handbagage geen weg wist.

'O, ja,' herrinnerde zich Henriette, 'laten ze niets vergeten, d'r is een plaid, een reistasch en een en-tout-cas...'

'Dag, lieve mevrouw!... daar ben ik weer! daar ben ik weer!' riep zij uit, met een liefkozende, vleiende stem, en omarmde een

kleine, zwarte gedaante, die bij de laatste woorden van Henriette uit de zijkamer trad. En Henriette zoende en zoende haar nog eens, om zoo gauw mogelijk de verlegenheid van 't ontmoetingstoneel te boven te komen, 'hoe gaat 't u? hoe gaat 't u?'

'Mijn lieve, beste Jet, wat ben ik blij dat je d'r weer bent!' zei 't kleine vrouwtje met haar meewarige, haast snikkende stem, een stem alsof zij voortdurend iemand beklaagde; en zij hief zich op haar teenen om in een soort van ontroering op Henriettes zachte wangen, twee natte smakzoenen te drukken.

Henriette was eenigszins ontwend aan 't makkelijke, altijd overstromende gevoel der oude dame, en maakte zich ietwat kregelig uit haar omhelzing los, haar langzaam meetrekkend naar binnen in de kamer, die vaal was van grijze schemer.

Zij traden binnen. Henriette met 't onbehagelijk gevoel der natte plekzoenen nog op haar wangen, die ze echter niet durfde afvegen, in een stijgende wreveligheid jegens mevrouw Bastiaanse, die al maar door verzekerde,

‘wat heb ik na je verlangd! ach, wat heb ik na je verlangd! je weet 't niet half!..’

Als dit zoo was, moest 't om haar geld zijn, want haar gezelschap was nooit zoo aangenaam geweest, was de gedachte die zich in Henriette opdrong, en zij werd tegelijkertijd wrevelig op zich zelf om die gedachte.

‘Maar ma, hebt u nu nog geen licht aan; wat is 't hier ongezellig,’ zei Anna, die binnenkwam, terwijl 't rijtuig wegratelde.

‘Och ja, kind,’ antwoordde mevrouw een beetje verlegen, bijkomend uit haar verteederde stemming, da's eigenlijk wel waar, maar zie je, ik had zoo'n beetje zitten dommelen; maar laat Henriette nu eerst na boven gaan, zich een beetje verfrisschen van al die stof, en dan komt ze gezellig een kopje thee drinken...’

‘Hé ja,’ stemde Henriette toe, met een heerlijk vooruitgevoel van 't water op haar leerachtig-droge stofhanden en brandend gezicht. ‘Dat kan ik doen, is er licht an?’

‘Ik geloof 't wel,’ zei Anna, ‘maar ik kan even meegaan, 't is misschien ook niet.’

Zij gingen de trap op naar de eerste verdieping, waar Henriette twee kamers en suite bewoonde, en traden de zitkamer binnen.

Neeltje had licht aangestoken en de tasch op tafel gezet, glimmend zwart op de gemoireerde wijnroode vlakke van het vol afhangend tafelkleed; terwijl Henriette die openknipte om toiletzaken er uit te zoeken, zag Anna de slaapkamer na of alles in orde was.

‘Je hebt alles, geloof ik,’ zei ze, toen ze terugkwam, ‘kom je gauw beneden?’
‘Zeker!’ antwoordde Henriette van de tafel terug en de deur sloot zich.

Toen zij alleen was, hield Henriette op met in haar tasch te schommelen en keek rond met een liefkozenden blik, luisterende naar de stilte die plotseling weer vol geworden was, toen 't papier-gekreukel en gefrommel er uit was weggenomen. Alleen 't gas waasde droomend voor zich heen en de pendule tikte. Henriettes wrevelf was weer wat weggezonden en blij hervond ze iets van haar aankomststemming.

Zoo frisch en nieuw was haar de kamer

en toch zoo oud-bekend. Zij trachtte met haar blik alles te gelijk te omvatten en dronk behagelijk den indruk in.

Donkerrood de toegeschoven gordijnen, afhangend met volle diepe plooiën, glanzwart de meubels, en dieper, voller zwart de pendule en de schoorsteen, glimlichtend op dezelfde plaatsen, waar zij 't altijd vroeger gezien had; en beneden dat alles, links en rechts weg, het strepend parelgrijs van het vloerkleed... Ach, wat was 't goed, dat weer terug te vinden.

En 't scheen of de kamer ook blij was, op haar had gewacht en haar vriendelijk verwelkomde.

Maar hoewel 't haar goed deed de oude kleuren en vormen weer te zien, was er toch een teleurgesteld zoeken in haar blik, of zij verwacht had iets nieuws, verrassends te vinden. Zij betrapte er zich op en glimlachte eenigszins spijtig: wat zou er nieuws gekomen zijn?... Maar 't was 't gevoel van den ganschen dag geweest, en 't kon zeker niet weggaan, vóór zij weer gewend was.

Dat was de bekoring van 't terugzien, 't frissche waas, dat over alles lag.

Zoo denkend ging zij de portière door naar haar slaapkamer. Het warm behagelijk gevoel van thuiszijn, kwam haar nog voller tegen, nu zij deze betrad. Er was de welbekende, stille, hellichte reinheid, die afstraalde van het mat-witte plafond, van het glimmend wit der neergelaten jaloezieën en van het lichtgele gladde hout der elegante meubels, waarin de glimlichten rustig glansden in breede, lange wegen.

Een oogenblik genoot zij, toen, onder den drang van het verlangen gauw naar beneden te kunnen gaan en veel te vertellen, en van haar behoefte naar de frissche kou van 't water, begon zij haastig haar japon los te maken.

Een kwartier later kwam Henriette weer beneden.

Voor deze bijzondere gelegenheid dronk men in de voorkamer thee, zei Anna, die zij in de, door den rosen bol, zacht verlichte benedengang tegenkwam.

En Henriette trad binnen. In 't hooge, felle gaslicht had ook deze kamer het air van stomme begroeting, van genoegelijke bekendheid, dat Henriette boven gevonden had. Het was in de stil glanzende witheid der toegeschoven porte-brisée, in het donker, loodkleurig behang met de breede vergulde schilderijlijsten, 't was in de verschoten kleuren van het wollig Deventersch tapijt, in den hoogen spiegel boven den schoorsteen, in al dat bruin en donker rood van de stoelen met hun slappe zittingen....

Henriette genoot 't, een oogenblik stilstaande bij de deur.

Eenigszins feestelijk en ongewoon was echter dat mooie theegoed met het gedistingueerd, spiegelblank zilver en de lichtblauwe chineesporceleinen kopjes, dat op de tafel voor de oude bruine canapé stond.

En mevrouw Bastiaanse, ineengeschrompeld klein en zwart, zat er achter, tegen de breede pompeuze antimakassar geleund, in gedachten, de bruine, geaderde handen in haar schoot, terwijl op zij van 't theeblad

haar werk lag: een groot kluwen vuurroode wol en een begonnen lap waarin lange bruinhouten pennen.

Bij 't binnenkomen van Henriette knikte zij haar vriendelijk toe, met haar zachte oogen onder 't veel gerimpeld voorhoofd en haar weemoedigen mond.

‘Ga nou is gezellig hier zitten, kindje, en vertel ons is alles.’

Henriete zette zich naast haar op de canapé en leunde een oogenblik, met de handen achter haar hoofd gevouwen, zwijgend achterover, terwijl haar blikken over de gaskroon, de wanden en 't plafond dwaalden, zich geheel doortrekkend met 't zalig gevoel van weer thuis zijn onder vrienden.

Anna was intusschen binnengekomen en schonk thee, met een sierlijk gebogen lichtbruin straaltje, uit den hooggehouden trekpot, dat in de wijd open koppen plaste, hen met een dun laagje schuimbelletjes bedekkend.

‘Kom, hooren we haast wat?’ zei ze schertsend-ongeduldig.

Henriette ordende haar herinneringen, want

zij had zooveel te vertellen en wou met 't begin beginnen. ‘Nou, u weet dan, dat ik van hier 't eerst naar Namen ben gegaan, naar meneer en mevrouw Dusomme, en daar heb ik toen zoo wat een week gelogeed, dat heb ik u geschreven geloof ik, allerprettigst...’

Henriette vertelde verder van haar lang verblijf in Rondorf, wie ze daar had ontmoet, en welke uitstapjes ze gedaan had en dan van haar later verblijf aan den Rijn, waar 't zoo regende... naarmate ze voortsprak, gevoelend hoe flauw haar woorden weergaven wat haar eens hevig getroffen had, maar zich toch met genot latende gaan van de eene herinnering op de andere, 't verleden herlevend, terwijl zich een weinig herinneringsweemoed in haar genot mengde, omdat dat alles nu voorbij was.

De anderen luisterden toe met de ietwat gemaakte oplettendheid van menschen die 't er op gezet hebben vriendelijk belangstellend te zijn.

Zoo sprak Henriette bijna een uur door in

een soort van roes; toen kon zij niets meer vinden, de moeite van vertellen waard. En zij had een pijnlijk gevoel, of zij nu leeg was voor langen tijd, en vaag teleurgesteld verwonderen was in haar, omdat 't zoo weinig bleek te zijn, die schat van herinneringen, dat zij in één uur vertellen kon, wat zij in maanden had geleefd.

Ja, zij was thans weer gewoon, voor die anderen en voor haar zelf, zij was weer ingeleefd; en wat was er eigenlijk in den vooravond geweest om zich zoo gelukkig over te voelen?

In haar gezonken stemming, na 't enthousiast vertellen, kon zij zich dat niet meer herinneren; alleen was zij zich bewust, dat er toch iets nieuws, iets niet gewoons was, dat zij had meegebracht, waarop haar moede gedachten nu konden komen rusten, en dat haar helpen zou.

Maar toen zij wist, wat 't was: haar plan om rustig bezig te gaan zijn, toen voelde zij zich ontmoedigd over 't weinig positieve, 't geringe van dat nieuwe, en de neerslachtige twijfel van straks in het rijtuig kwam weer

op: Zou 't lukken, zou ze vinden wat ze zocht?...

Zij waren alle drie mijmerend stil gebleven na Henriettes verhaal.

Anna zat met den elleboog op de tafel, ver wegstarend naar de vergulde lijst van een schilderij, turend over Henriette heen, of ze dóór 't behangsel in de verte zag.

Henriette had haar vorige houding hernomen, achterover geleund met de handen om 't hoofd saamgevouwen, en 't hoofd van mevrouw Bastiaanse was weer over haar werk gebogen. Het gerikketik van de houten naalden en 't rusteloze voortdrijvende tikken der pendule waren 't eenig hoorbare in de stilte.

Daar sloeg 't half tien, met een haastig, helder, vibreerend getienk, en tegelijk werd er buiten gebeld.

‘Daar is mevrouw Planker,’ zei Anna, weer bijkomend.

‘Hé ja,’ schrok ook Henriette op, ‘dat heb ik heelemaal vergeten te vragen,.... Hoe gaat 't mevrouw Planker?’

‘Je kan het wel van haar zelf hooren,’ lachte Anna, ‘als je nog even geduld hebt, 't gaat anders opperbest, hoor.’

De deur ging langzaam open en mevrouw Planker, die buitenshuis gegeten had, kwam binnen. Zij waren op 't oogenblik, zij met Henriette de Wal, de eenigen in 't pension.

Een plompe, dikke vrouw, van in de vijftig, hoogborstig en met een enorm middel, dat sterk uitkwam in de glimmende strakheid van haar grijs zijden corsage.

Een blond gezicht, rond en van ongezonde vleezigheid, waarin een breed toeloopende neus zwaar overhing boven een uitgerekten, spijtig gesloten mond.

Oogen en vlasachtig blonde wenkbrauwen waren aan de slapen chineezig opgetrokken, 't geen aan den blik iets wantrouwends gaf en samen met de omlaag trekkende mondhoeken 't gezicht niet zeer aangenaam maakte.

Toch was zij au fond een goede ziel, maar in hooge mate eigenzinnig, leuterig en zeurderig geworden door haar lang leven van beuzelachtig nietsdoen, in een provinciestadje,

waar haar man ontvanger geweest was. Deze was nu voor twee jaar gestorven en had haar vrij bemiddeld achtergelaten, waardoor ze een illusie van haar heele leven verwezenlijken kon, en in Amsterdam gaan wonen.

Die beide jaren had zij bij mevrouw Bastiaanse doorgebracht, met nog minder zich bezig houdend dan vroeger, in de traagheid van haar toenemende dikte; haar doode provincie-omgeving herscheppend te midden van 't gewoel der hoofdstad, waarvan zij niets scheen te merken, en zoo, in een volkomen plantenleven, haar einde afwachgend.

‘Goeien avond, samen,’ zei zij, met een langzame, zeurigkrakende stem, alsof zij met moeite woord voor woord uit haar dikte omhoog wrong, en toen iets vlugger:

‘Kijk, kijk, kijk, kijk, daar hei je juffrouw De Wal ook weer terug, hoe gaat 't u?’

Er was hartelijkheid in haar stem en in haar kleine oogen, voelde Henriette, en opstaande, omhelsde zij mevrouw Planker, in een behoefte om lief te zijn tegen een ieder van avond.

‘Dag mevrouwtje, hoe heb u 't? U ziet er best uit!’...

‘Ja, hoor is, ik moet zeggen, u ook,’ zei mevrouw Planker, terwijl ze met trage, moeielijke bewegingen, een stoel achteruit trok en ging zitten.

‘En hoe heb u 't nu gemaakt, daar in 't Moffeland?’

‘Wel beste mevrouw, heel goed,’ antwoordde Henriette, met eenigen tegenzin, omdat zij nu alles nog eens zou moeten vertellen.

Zij deed 't zoo kort mogelijk, maar hier en daar even aanstippend en soms aanvullend, wanneer mevrouw Bastiaanse of Anna haar iets heel intéressants herinnerde, dat zij vergeten had.

Van tijd tot tijd onderbrak haar mevrouw Planker met een vraag of een opmerking: rooken ze daar nou allemaal uit van die lange Duitsche pijpen? of: moes je daar nou altijd Duitsch koetere? of: je zal het daar wel warm gehad hebben, zooveel meer naar 't zuien... Opmerkingen, die Henriette verlegen en wrevelig maakten, omdat zij, aan

mevrouw Planker ontwend, soms niet wist of 't ernst was of een aardigheid beduidde.

Doch mevrouw Planker, 't meest met zich zelf bezig, was niet heel erg nieuwsgierig en Henriette kon tot haar verlichting gauw eindigen met een: 'En nou weet U alles.'

Het was bij tien geworden en Anna ging Neeltje roepen om klaar te zetten, want haar moeder vond 't noodig dat Henriette vroeg naar bed ging.

Terwijl Anna weg was praatten de twee dames over zaken en over nieuwtjes in den kring van mevrouw Planker.

En Henriette, die het Nieuws van den Dag veinsde te lezen, voelde weder die pijnlijke verwondering van straks, dat zij zoo gauw gewoon was geworden, dat al 't intéressante, meegebracht van de reis, al verdwenen was...

Daar zat zij nu en luisterde naar 't platte, laag-bij den-weggepraat van die twee menschen, of zij nooit was weggeweest, of dit haar eigenlijk leven was en die maanden in 't Buitenland maar een droom waren.

Zij was haar huisgenooten hier zelfs niet

zeer ontwend, want 't lijmerig praten van mevrouw Planker met haar herhalingen, haar stopwoorden: 'Vanweges', 'van dienaangaande,' 'om je de waarheid te zeggen'..... en de meewarige zeurtoon van mevrouw Bastiaanse, klonken haar niet vreemder in de ooren, en hinderden haar niet meer, dan vroeger.

Ja, zij was weer ingeleefd; als zij weer ging spreken zou 't ook over de oude banaliteiten zijn.

O! 't ging te gauw, veel te gauw! die frischheid der verandering was al te gauw verloren.

Zóó hielp 't niet!..... Maar haar gedachten werden gestuit door Anna, die de portebrijsée openschoof, en zei dat alles klaar was.

Het gezicht van de vriendelijke achterkamer met 't gezellige licht van de petroleumlamp op de witgedekte tafel deed 't stralend gevoel van weer-thuis-zijn opnieuw hij Henriette bovenkomen, en opgewekt ging zij aan tafel, ook omdat zij trek had.

Zij waren verder vroolijk met elkaar, Hen-

riette vriendelijk antwoordend, in haar verzoenende stemming, op de goedmoedige aardigheden en plagerijen van de twee oude dames, en op haar beurt Anna plagend, die helder oplachte.

Om kwartier voor elf eindelijk zeide Henriette hun hartelijk goeden nacht en ging naar boven.

Op haar kamer draaide zij 't gas op en begon zich uit te kleeden, dralend, met langzame, droomende bewegingen, in vage bewustheid de heldere witheid van de kamer, innig vertrouwelijk, om zich heen gevoelend, en in haar ver-weg-gedachten een zonderling door elkaar van wee en vreugde, rust en onrust, waarin zij geen orde kon brengen, en waarvan zij niet wist welk gevoel domineerde.

En zij ging voort met zich te ontkleeden in de staande roerlooze stilte, tot zij toevallig omkijkend, angstig werd van de donkere diepte harer zitkamer.

Eenigszins huiverend deed zij de tusschendeur op slot en liet zich vervolgens, als onder 't gewicht van een plotselinge, helderlichtende

gedachte, die uit den chaos kwam bovendrijven, neerzakken, op den stoel voor 't bed om te peinzen.....

Zóó zat zij een lange poos, heel wit in haar onderlijfje, met 't losse, lange haar over den rug, en haar bloote armen op de knieën steunende.

Hoe was 't dan?.... Zij was weggegaan, om in een andere omgeving geluk te gaan zoeken, had 't niet gevonden en kwam na een tijd weer terug, zeker 't nu *hier* te zullen vinden..... 't Was eigenlijk wel naïef, niet te begrijpen, dat ze zóó in een cirkel ronddraaide...

Haar denken werd klaarder, zij bestreed zich zelf, omdat ze 't troosteloze van die slotsom niet verdragen kon: neen, 't was niet 't zelfde, zichzelf was veranderd, wist nu beter wat ze wilde; en geluk,... geluk, dat was een hol woord... ze wou dat niet, bezigheid zocht ze, iets om heelemaal in op te gaan en zoo de verveling van 't alledaagsche te vergeten; en dat zou ze vinden in haar studie, recht op haar doel afgaande, ernstig en krachtig... Kom! nu naar bed.

Een beetje stijf van 't gebogen zitten, stond zij op, maar toch getroost, - en na zich haastig verder ontkleed te hebben, draaide ze 't licht uit en stapte in bed.

III.

Een Novembermorgen, negen uur.

Wakker gerukt door een hard, brutaal geklop op haar deur, waarop zij instinktmatig 'Jawel!' had geroepen, wreef Henriette zich met beide handen den slaap uit de oogen, en keek nog eenigszins verbijsterd, met brandende oogleden, in de kamer rond.

Achter de neergelaten jalouzieën was daar een groezelig, melkachtig schemerlicht, waarin de licht-gele meubelen overeind stonden, nuchter, saai, roerloos-vervelend, en Henriette's blikken gingen rond over 't suffe donkergrijs van 't behang, over de botte witvlakte van het plafond, over de stoel waar haar ondergoed lag in lamme, onverschillige plooiën, alsof zij iets opwekkends zochten.

Maar zij vond niets en rekte zich uit, geeuwend, verveeld.

In zich voelde zij de gevreesde depressie, na een avond van gezellig, hoopvol doorwerken, en zij zag op tegen den komenden dag in haar stemming van volkomen veerkrachtloosheid. Kom! opstaan en werken; zij had immers veel af te doen van daag.

Gisteren avond had zij 't plan gemaakt, haar werk afgepast voor de heele maand. Maar de herinnering aan haar taak wekte haar niet meer op, zooals dat in de eerste weken na haar terugkomst geweest was, toen zij een geestdrifts-tinteling voelde elken morgen, als de gedachte aan het werk weer in haar opschoot.

Dat was nu alweer voorbij en zij voelde het smartelijk; 't werk stond haar meer tegen dan dat 't genot was... Het laten liggen?...

Maar dan was ze immers weer even ver... en neen! dat zou schandelijk zijn, laf! laf! En schaamte over zich zelve en ijdelheid gaven haar een impuls. Vooruit! opstaan!

iedereen werkte, - zij had ook te doen! en zij wachtten beneden met 't ontbijt...

Met een krachtige beweging wierp zij 't dek van zich af en trok haar beenen uit de warmte vandaan, over den rand van 't bed in de bijtende kou.

Toen, bijna onwillekeurig, trok zij ze weer terug en liet haar hoofd slap neerzinken in 't hoofdkussen, als neergeslagen door de realiteit.

O ja! daar moest eerst opgestaan worden!....

En zij had 't verlamvend vooruitgevoel van de huiveringen over den rug en de kloppende duizelingen in 't hoofd, die onvermijdelijk komen zouden, en ook van de kregeligmakende pijn veroorzaakt door het uitkammen van de haren, die altijd zoo in de war zaten.

Neen! ze kon nog niet, zij bleef liggen, zonder genot, laf en ontevreden over zich zelf, tot ze licht indommelde.

Toen in dien halfsluimer, verbeelde ze zich, al opgestaan te zijn, dat ze 't een na

't ander aandeed en eindelijk klaar was, zoo, nu kon ze gaan!.... en zij werd wakker, en alles moest nog gebeuren.

Maar de prikkelende zelschaamte en 't hevig verwijtgevoel, omdat zij ze daar beneden maar met 't ontbijt liet wachten, maakte 't haar onmogelijk langer te blijven liggen; en zij stond op, resoluut, in ééns, met 't pijnlijk besef van den verloren tijd en een verlegen onrust, wat zij beneden zou zeggen.

Nu, om 't onaangename zoo gauw mogelijk voorbij te zijn, ging 't aankleeden zeer snel, en toen zij zich gewasschen had, begon zij zich iets beter te gevoelen.

Terwijl zij voor den kastspiegel de lange, weerbarstige haren voorzichtig uitkamde, was er plotseling een nieuwsgierigheid in haar, te zien wat voor weer 't was en zij ging een lat van de jaloezie oplichten, een haarlok in de eene, den kam in de andere hand.

Regengrijs, gewoon, de hemel zooals hij al dagen lang geweest was en ook gewoon hard, zwartig-grauw, met donkere vochtvegen,

de geplijsterde achtergevels van de huizen der Doustraat.

Daaronder de vierkant omschuttingde tuinhokjes, als zwarte, vochtige gaten, somber, hopeloos melancholiek!

En Henriette liet 't latje weer vallen. Waarom had ze ook naar buiten gekeken? 't Was immers elken morgen 't zelfde!

Zij voelde zich knorrig, verbitterd, alsof zij verongelijkt was en met een grooten drang tot huilen.

Maar zij hield zich in en werd kalmer onder 't verder aankleeden, hoewel bij elke kleine vertraging: een band in den knoop, een knoopje niet gauw genoeg vast, die machteloze wrevel weer opgolfde en haar deed stampvoeten.

Eindelijk dan was ze klaar en ging de deur uit, en het vertrek bleef alleen in zijn ontredderde, mufte, slaapkamerverlatenheid. Op de trap bedacht Henriette, in een schaamtewrevel over haar luiheid, een scherp antwoord op mogelijke aanmerkingen aan 't ontbijt.

Maar er was niemand in de achterkamer,

toen zij binnentrad.

Met een even-verlichtingsgevoel ging Henriette op haar plaats zitten voor de ontbijttafel, die ongezellig was met gebruikte, verschoven, bekrumelde borden en gebruikte kopjes, onder 't flauwe licht, dat door de crême vitrage drong.

Toen hoorde ze de klok, 't eenige in de kamerstilte, en zij keek er naar: het was tien minuten voor tien.

Op 't zelfde oogenblik kwam Anna binnen, met haar rond, lachend blondine-gezichtje en goed geproportionneerd figuurtje in een gestreepte blauw katoenen ochtendjapon.

'Dag Jet,' zei ze opgewekt, 'ben je daar al,' en zich even overbuigend zoende ze Henriette op 't voorhoofd.

'Morgen Annie!' antwoordde deze.

Zij had een seconde lust gevoeld bits te zijn op dat 'ben je d'r al,' maar er klonk geen zweem van spot in Anna's stem en dus zweeg zij.

'Wacht, ik zal je een koppie thee inschenken,' had Anna gezegd en zij was nu daar-

mee bezig, rustig bedrijvig, zorgvuldig 't spirituslichtje doovend, toen zij Henriette 't kopje gereikt had. 'Goed geslapen?' vroeg ze onderwijl.

't Gaat nog al,' was 't antwoord, 'jij ook?'

'Best! maar te kort,' zei Anna, en streek zich onwillekeurig met de hand over de oogen. Daarna, met haar handen op de tafel geleund, eenigszins besluiteloos en als op iets wachtend, bleef zij toezien hoe Henriette haar thee omroerde en nu met langzame teugjes, want 't was nog heet, begon te drinken.

Henriette keek naar haar op en begreep: 'Je kan gerust afwassen als je wil, hoor, ik wil niets meer hebben dan nog een koppie thee straks.'

'Meen je 't?' vroeg de andere, 'want ik kan nog best wachten anders'.... en toen Henriette haar hoofd schudde.... 'nou, dan heel graag, want zie je, de kamer moet eigenlijk gedaan worden, en ma kan niet meehelpen, die is aan 't inmaken beneden. En dan wou ik van middag graag ook nog wel even

uit voor m'n nieuwe hoed, want je weet dat Jan Zondag komt?....

‘Komt Keyzer een Zondag?’ vroeg Henriette om haar belangstelling te toonen.

‘Ja, wist je dat niet?’ was de weervraag, en Anna snapte nu voort, een langen tijd over haar verloofde, en over zijn nieuwe betrekking en zijn toekomstplannen...

Onderwijl had ze den houten bak en theedoeken gekregen en was met omwasschen begonnen.

Henriette zat er tegen over, hoorde de woorden vallen, die Anna rad uitsprak, meisjesachtig-vertrouwelijk, met een half naïef, half coquet haaltje soms, zag haar vlugge handen de dof botsende borden ronddraaien en afkwasten in 't water, waaruit een gore, weeë lucht opsteeg, zag ook de onfrissche, roodgerande theedoekjes: heel 't apparaat van elken morgen, van morgen aan morgen, met altijd diezelfde lucht en diezelfde geluiden.... en een sensatie van verzadigdheid woelde in haar op, gemengd met wrevel, dat zij hier zat en luisterde en ook medeed aan

die bespottelijke levenscomédie, die altijd verbeeldde iets anders te zijn en toch altijd 't zelfde was.

En zij hoorde niet meer wat Anna, heel en al met haar verhaal bezig, vertelde, ze voelde alleen die pijn, tot schreiens toe, van niet weg te kunnen, die benauwdheid, die walging; en ze zou zeker ten laatste in snikken zijn uitgebarsten, als niet een geklop op de deur hen beiden had gestoord.

‘Ja! - Wat is er?’ brak Anna haar vertellen af. - De deur ging open en de keukenmeid kwam binnen, met een vragend gezicht: ‘Mag ik al, juffrouw?’

Anna keek Henriette eenigszins verlegensmeekend aan. ‘Ach ja, hè, dat hindert je immers niet, dat ze hier al vast wat stoelen wegneemt?... Ga je gang maar Sien,’ wendde zij zich tot de meid, toen Henriette even onverschillig geknikt had, met een licht schouderophalen.

Het hinderde haar wel, maar natuurlijk kon zij niet anders dan toestemmen. De interruptie had haar stemming weer wat in

evenwicht gebracht, alleen bleef zij wrevelig onder 't nu vermoeiend-druk heen en weer geloop van Sien, door de open deur en de gang, en van de gang weer in de ongezellig leeg wordende kamer, met zware bonkende stappen en hevig gefronsel van rokken.

Te midden van deze voortjagende drukte, voelde Henriette een groot verlangen naar de stilte van haar kamer, die ze voor zich zag als een toevluchtsoord, waar ze veilig zou zijn.

Zij bedankte voor een tweede kopje thee, en stond op. Maar Anna had nog een verzoek: 'Zeg Jet, toe, ga je van middag meê naar m'n hoed kijken, jij heb zoo'n smaak,' vroeg ze vleiend.

'Dankje, ik moet werken,' antwoordde Henriette koel terugstootend.

'Hè! den heelen dag?' zei Anna.

'Den heelen dag.' Daarna ging Henriette de kamer uit, voorbij de op elkaar gezette stoelen in de gang, de trap op.

Dat was een verlichting, toen ze op haar kamer kwam, haar kalme kamer, in 't licht-

donker voor een groot deel, met vriendelijk tegenglanzende glimlichtjes, want de ter halver hoogte neergelaten valgordijnen, en daarover de warme, donkerroode schuine, die in zware plooiën vol op de embraces neerhingen, lieten niet veel daglicht door.

En Henriette, bij de deur, voelde zich omvangen door de koesterende gezelligheid, 't proper-in-orde-zijn van de kamer, in dat gedempte licht; met het knappend roodsprankelend vuur in 't haardje, met al 't rijke volle geplooi van tafelkleed en gordijnen en portière. Zij werd hier gewacht en zij was hier veilig, veilig voor de bleeke, winterwerkdagsche, rommelige drukte van beneden.

Zacht vergenoegd hoorde ze nog even naar de nu vol losbarstende beweging beneden: 't deuren toeslaan en geschuif en geklos over de kille gang,... toen sloot ze de deur.

En nu begon in de stille kamer haar doen van elken dag: eerst 't kolen scheppen in 't haardje, dat 't vuur driftiger opknetterde, met klein, droog geknal, 't recht schuiven van de coupes en morastanderds op den schoor-

steenmantel, 't beter plooiën van de gordijnen... allemaal dingen, waar Neeltje geen idee van had, als zij stof afnam.

In haar hoofd was voortdurend 't vermanend besef, dat zij nu werken moest, dringender naarmate zij 't uitstelde, omdat ze er tegen op zag, terwijl zij zich zelve beloog, dat 't onvermijdelijke dingen waren, die ze deed, dat de kamer er eerst netjes moest uitzien, een echte werkkamer, vóór zij beginnen kon. Zoo nam ze zorgvuldig stof af van 't elegant schrijftafeltje, vegend onder elk vaasje, onder elke photographie, zoo vond ze 't noodig eens opruiming te houden onder de papieren die op de tafel ordeloos verspreid lagen, en ze bekeek ze, één voor één: catalogussen van boeken, prijscouranten van modemagazijnen.... alles willende wegdoen, en alles toch weer nederlegend. Ook een brief daartusschen, een brief van mevrouw De Berg. Even lezen wat ze ook weer schreef..... maar 't werk?

Dit zou zoo dadelijk komen.

En Henriette las den brief door, herzag de

hartelijke woorden van die lieve, eenigste vriendin en werd verteederd,..... mevrouw De Berg ten minste geloofde aan haar. Zeker, ze kon volhouden, wat ze zich eens voorgenomen had! die raad in Rondorf was goed geweest.... Komaan! werken!

Besloten zette zij zich op den stoel voor haar bureau, maar zij zag toevallig in een loket haar kasboekje liggen en herinnerde zich de uitgaven van gisteren niet opgeschreven te hebben. Dat moest eerst, anders raakte ze in de war.

Peinzend, met de oogen naar 't plafond en het voorhoofd gefronst, herinnerde zij zich met moeite, één voor één, haar uitgaafposten en noteerde ze.

Toen, als bij instinkt 't boekje dichtslaand, legde zij 't weer op zijn plaats en trok een stapeltje leerboeken naar zich toe. Altijd overdacht ze nog, of ze ook iets vergeten had; maar nu kwam haar denken weer terug op wat zij deed. Zou ze eerst Grammaire doen of eerst vertalen....?

Neen, met 't vervelendste beginnen maar, ze moest er toch door, en morgen had ze alweer les.

En terwijl ze zoo zat en met zich zelf redeneerde, was er in een onderlaag van haar bewustzijn, in een ander duisterder deel van haar denken, een zacht tergend ongelooft aan haar eigen kracht.

Zij voelde zich daar zitten in die ernstige kamer, met haar zwarte japon: een ingespannen degelijke werkster.

Ieder, die binnenkwam, moest 't besef krijgen, dat hij daar arbeid stoorde, maar haar zelf was 't of ze maar zoo deed, of ze studeerstertje speelde, zooals de kinderen huisvrouwte of schooltje spelen.

Alles was in orde: 't bureau, de open boeken, de knappende kachel, de werkstille in de kamer en zij zelf ook, zooals zij er voor een ander moest uitzien. Maar innerlijk was 't niet zoo: 't essentiele, de arbeid zelf, 't volkomen opgaan in 't doen, onbewust van de uiterlijke dingen, dat ontbrak juist. Ze voelde integendeel behoefte aan afleiding, ze wenschte dat er iemand binnen mocht komen, en ze wist ook dat ze dan quasi verstrooid zou opzien, als iemand, die uit een andere wereld komt, onaangenaam gestoord.

In 't meer en meer bewust worden van dit alles, ondervond zij nu een groote schaamte en een drang om waar te maken, wat het uiterlijk vertoonde.

Met de handen onder 't hoofd, trachtte zij nu haar denken op 't werk alleen te vestigen, las ze een zin over, eens, nog eens en nog eens. Eindelijk begreep ze en begon een tweede en een derde, met oneindige moeite, en nooit vergetend hare omgeving en hoe ze daar zat.

En eensklaps lichtte een overtuiging in haar op, een klaar, verlamdend bewustzijn: dat ze 't zóó die uren niet zou uithouden, en ze zonk in haar stoel terug, zonder kracht meer, met moegetuurde oogen en doffen geest.

Waarom ook dat werk, dat niet noodig was!.... Waarom had ze zich in een sentimenteele bui, dat idee van een taak laten aanpraten!.... Taak, plicht... tegenover wien?... waarvoor?... maar anders kwam weer de verveling... Maar was die erger dat dit?... Zij wist 't niet meer, voelde zich ook te mat 't zich te bezinnen....

Buiten op straat trok een zwaar gerol langzaam voorbij, begeleid door frisch klinkende hoefslagen, rustig en gecadenceerd. Wat zou dat zijn, dacht Henriette.

Ze stond loom op en trad voor 't raam.

Het was een bierkar met zijn hoog, sterk paard.

Maar even als te voren in de slaapkamer, pakte ook nu haar de grijze somberheid van 't weer.

Ook hier 't luchtgrijs boven die huizen, die doodsch, willoos stonden, gelijkvormig zich strekkend naar links en naar rechts in hun doffe steenkleur, en daar langs, suf-vlak zoals de huizen suf-hoog waren, de straatband van dezelfde kleur, hier en daar weg, onder een paar zwarte mensen of een kar met bloemkool, stilstaand voor een huis. Gisteren had zij 't zoo gezien en morgen zou ze 't weer zoo zien....

Ook 't geluid was 't zelfde, nu de kar hortend werd opgeduwd en de jood luidruchtig en schor schreeuwde over zijn laatste, mooie bloemkool.

O God! o God! wat een weer!

Het was of ze in een gevangenis zat!

Zij schudde woest haar hoofd, zette zich toen op de sofa, scherp zoekend in haar gedachten of er ook verandering mogelijk was. Op reis gaan? Waarheen?... naar een badplaats?

Henriette zag weer voor zich de natte, druipende boomen, de doodstille, verlaten Anlagen, zooals ze die eens in Baden-Baden gezien had....

O neen! dat niet.... Naar 't Zuiden dan? Ze wist niet of ze daarvoor op 't oogenblik wel geld genoeg had.... en o! wat moest ze er ook doen, alleen!

Ja, dat was 't: Ze voelde de heele wereld om zich heen, druk bezig, niemand had tijd zich met haar in te laten, ieder liep hard, liep iets na, was geabsorbeerd door zijn doen en zij begreep 't niet, werd verbijsterd en voelde zich o! zoo verlaten.... In den zomer, dan rustten, dan luierden anderen met haar mee, maar nu.... ieder was gegaan aan zijn taak, als in een wereld, die voor

haar gesloten was.... en zij ondervond 't zelfde gevoel, dat zij als kind ook zoo vaak gehad had, wanneer haar vader, nadat hij een poos met haar gespeeld had, zijn kamer binnenging en zij alleen achter bleef, alleen op de donkere trap, voor de gesloten deur.

Hoe verveeld en verlaten had zij zich dan gevoeld, en wat had ze verlangd naar den tijd dat ze groot zou zijn en mee ingaan in de geheimzinnig-aanlokkende wereld van die kamer.

Die tijd zou zeker komen, dat was een troostende gedachte!

Nu was ze groot en wist wat dat geheimzinnige was, maar ze bleef toch uitgesloten, en ditmaal zonder hoop.

Een zachte weemoed was door die herinneringen in haar gedaald, en zij had veel medelijden met zich zelve. Het was toch niet háár schuld, dat ze was, zooals ze was. Ze had nu eenmaal zoo'n temperament, wist niet eens wat ze wilde. Ja, - wat wilde ze dan toch?

Met in den schoot gevouwen handen en

strak starende oogen trachtte zij in zich dit te vinden. Maar zij vond niets dan dat ééne, dat zelfde vage, dat zij iets noodig had waarvoor zij leven kon, dat haar 't materieel bestaan kon doen vergeten.

Zou ze dan willen trouwen? - kwam 't in eens bij haar op, - dan had ze iets, een huishouden, een man, kinderen, voor wie ze leven kon.

Maar de gedachte bevredigde haar niet; ze hield niet genoeg van kinderen, meende ze. Dat eeuwige naloopen, zooals 't bij tante gebeurde, elken dag, geen minuut rust, dat begreep ze niet; 't zou haar een last worden....

Maar wat dan....?

Ze wist 't niet en vermande zich: voorloopig, daar ze toch iets moest doen, was 't het beste maar door te werken; 't zou mogelijk wel wennen....

Op de pendule sloeg 't elf uur, en een klok van buiten antwoordde met zware, brommende slagen....

Henriette schrikte op; daar was 't nu al elf uur geworden, en ze had nog niets uitgevoerd!

Ze zou nog even naar de kachel zien en dan serieus aan 't werk!

Juist had ze een wijder traliewerk voor 't haardje gehaakt, toen van beneden snelle slagen opklonken, een dof in kussens smorend gedons. Dat was 't uitkloppen van de stoelen op de stoep!

En Henriette zag 't vóór zich: de meid, die den stoel schuin hield op de blauwe stoeptreden, de zwiepende mattenklopper, de benauwende stofwolken uitstuivende in de kille grauwte daarbuiten.... en dat gezicht doofde weer 't opflikkerend vonkje energie, omdat 't heel de stoffige, bleeke physionomie van den werkdag op nieuw aan haar opdrong.

Met een zucht zette zij zich in den fauteuil bij de kachel en luisterde, verstrooid met de kwasten der zijleuning en spelend.

Wat moest ze toch doen? dreinde het in haar hoofd. Het werk toch maar laten liggen, omdat 't nu eenmaal niet ging zonder lust...

Maar haar ijdelheid verzette zich.

Afmaken 't begonnene ook zonder genoeg, dat was juist 't mooie, tòch doen, alleen uit

kracht van wil. Als ze haar doel bereikte, dan zou ze waarlijk 't krachtig, ernstig karakter zijn, dat ze scheen.

En Henriette liet zich meevoeren door dat idee van een hoog, vast karakter, in ontzenuwende fantazieën, die later de werkelijkheid des te pijnlijker lieten gevoelen.

Zij verbeeldde zich dat ze klaar was, 't examen gedaan, gelukkig in een heerlijke zelfbewuste voldoening. Ze wist nu wat ze kon. En als in gezelschap, bij haar oom en tante bijvoorbeeld, over fransche literatuur gesproken werd, wat dikwijls gebeurde, deed ze iedereen wijken voor haar kennis.

Bij disputen zou ze eerst zwijgen en eindelijk, naar haar meening gevraagd, kalm, logisch denkend, zeggen hoe 't was.

Meer en meer gaf Henriette zich over aan die zoete streeling van haar ijdelheid.

Zij hoorde zich spreken, vragen en antwoorden, tot verbazing van haar oom met zijn betweterij, en van de anderen, die stil werden onder den indruk van haar meerderheid.

Half twaalf sloeg 't, met weer die brommende, nagonzende echo van buiten.

Nog half droomend, onwillekeurig, stond Henriette op.

De eerste stap tot al dat moois was dààr, op die schrijftafel, 't was hard en moeilijk, maar er werd ook niets voor niets verkregen. Komaan!

En nu, nu ze niet meer een eindelooze ruimte van tijd voor zich zag, nu 't zoo meteen uit zou zijn, ging 't werk vlot.

Ze begreep dadelijk en las voort, den eenen zin na den anderen, intens, met al haar gedachten er bij, koortsachtig voortgejaagd, omdat zij elk oogenblik voor de koffie geroepen kon worden.

Zoo ging 't door, tot eindelijk, even vóór twaalf, waarlijk op de deur getikt werd.

‘Ja! ik kom,’ riep Henriette terug.... nog even moest ze dat hoofdstukje uitlezen, gauw! gauw...!

En toen ze klaar was, ging ze zelfvoldaan naar beneden, in haar gedachten wat er nu van middag moest gedaan worden, tot hoever ze zou kunnen komen.

In de benedengang, bij 't gezicht van de meubelen langs den muur, werd ze zich eerst weer van de omgeving bewust.

‘O, ja! de huiskamer werd gedaan.... koffiedrinken in de voorkamer.

Henriette ging binnen.

Ook hier een door-elkaar van stoelen en ornamenten, de tafel uit de huiskamer in 't midden, vol boeken van 't rekje, dat er naast stond. Men kon nauwelijks passeeren. Dicht bij de ramen was de bruin-mahoniehouten tafel voor de koffie gedekt, en Anna, nog altijd in haar ochtendjapon, stond er bij en zette koffie.

‘Een beetje rommelig hier, hè?’ riep zij Henriette toe, ‘maar we hebben toch nog ruimte genoeg, vin-je niet?’

Ook mevrouw Bastiaanse kwam binnen, onbehagelijk en onfrisch in een vettige, verslonste, paars-wollen japon, glimmend kaal op de naden. Ze zei Henriette goeden morgen, hartelijk maar haastig en afgetrokken, en wendde zich dadelijk tot Anna om haar te vragen of er al voor de tweede keer geschuierd was....

En 't werd een ongezellig koffiedrinken,

als in een atmosfeer van stof en drukte.

De dames in haar sans-gène kleeding, aten gauw, altijd door over huiselijke zaken pratend en kibbelend.

Telkens stond een van hen op en ging de deur uit. Soms allebei tegelijk, Henriette alleen achterlatend in de overhoopkamer, waar maar vluchtig, à l'improviste, voor de koffie gedekt scheen, als voor een noodzakelijke ceremonie, die echter maar zoo gauw mogelijk moest worden afgedaan.

En Henriette, in haar eenzaamheid, kreeg dan ook die impressie, of ze door haar naeten onnoodig en indiscreet de anderen ophield, of er bij elk weer-binnen-komen op hun gezichten de ongeduldige vraag was: 'ben je nou nog niet klaar?'

Dat maakte haar verveeld-zenuwachtig en kregelig.

Een tijdlang had zij gepoogd haar denken bij haar werk te blijven bepalen, maar de omgeving was te machtig geweest: de onhuiselijke roezemoes binnen en de doodsche middagleegte buiten.

Na de eerste boterham was haar trek verdwenen; 't zou best zijn maar weer naar boven te gaan, hier was zij toch in den weg.

Boven gekomen voelde zij zich oververzadigd, of zij te veel gegeten had, loom en ontzenuwd in de lauwe, eenigszins muffige warmte van 't vertrek.

Toch zette ze zich voor de schrijftafel tot werken: er moest niet altijd niets komen van haar illusies en haar plannen.

Maar toch, haar mooie gunstige stemming was weg, de toekomstgedachten van den morgen hadden geen bekoring meer en wekten de energie niet op.

Er werd gescheld beneden.

Dat klonk aangenaam, verandering belovend. Zou 't visite zijn voor haar?...

Zij luisterde ingespannen,... maar niets kwam de trap op.

Hoe jammer! Zij was weer aan zich zelf overgelaten, moest zelf iets doen om zich afleiding te geven, daar zij niet meer kon blijven stilzitten, in een al heviger zenuwprickelend gevoel van weeheid en walging.

Zij liep de kamer op en neer, de handen gevouwen, gejaagd... heen, terug, heen, terug.

Soms zat ze even neer in haar fauteuil om dadelijk op te springen, zacht kreunend, o! o!...

Eindelijk bleef ze staan voor de boekenkast; ze moest dan maar niet meer werken, maar doen waar zij lust in had, dacht ze, met een flauwe, twijfelende hoop, dat dit haar stemming verbeteren zou.

Wat zou ze nemen? Daar was alles: Goethe, Heine, Molière, Tennyson, Scott,... waarlijk lectuur genoeg!

Heine dan maar, de Reisebilder, dat was amuzant!

Maar nog vóór zij de glazen deur had opgedraaid om 't boek te krijgen, was die geestesmisselijkheid weer in haar, dat gevoel van verzadigdheid van al wat haar omringde.... en zij liet 't boek waar 't was.

Neen! zoo ging 't niet.

En Henriette zag uitkomstzoekend de kamer rond, die er niet meer uitzag als 's morgens.

Er was iets vaals, gebruikts over alles

gekomen, of haar bleeke verveling van de morgenuren daar nog hing, als een nevel van droefgeestigheid.

Als ze eens uitging! dacht ze plotseling. Maar waarheen in de grauwe nattigheid?

Ze moest toch weer thuiskomen ook en bovendien zou ze op straat nog veel meer dan hier in huis, die onverschillig-bezige mensen vinden.

Ach! ze moest nog maar eens trachten te werken; als niets haar boeide was 't een zoo goed als 't ander.

Henriette zette zich weer en tuurde in 't boek. Zij voelde zich zenuwachtig, in een behoefte om uit te snikken.... 't was zoo vervelend, zoo overal vervelend! En wat was er gebleven van haar mooie voornemens, die niet ouder waren dan dezen morgen!

Het zou afleiden als ze eens naar beneden ging; ze wist er wel niets te doen, maar in alle geval gaf 't een verzet.

Toen kreeg zij een gelukkigen inval, dat naar-beneden-gaan afhankelijk te maken van haar werken. Wanneer ze nu deze vier bladzijden had gelezen, dan zou ze gaan.

En zij hield vol, hoewel met martelend ongeduld, zij bleef arbeiden, een half uur lang wel, tot tweeën.

Daarna stond ze op, weer een weinig tevreden en terwijl ze uit de kamer ging, dacht ze dat op die manier 't werken misschien mogelijk zou zijn, bij kleine stukjes met telkens een afleidinkje er tusschen.

Want 't waren die lange, onafzienbare uren die haar verschrikten, en 't besef, dat 't van avond weer zoo zijn zou, en morgen weer, onveranderlijk 't zelfde.

Maar zij was in de benedengang gekomen, die nu druilig, suffig wit zag in 't licht van den winterschen namiddag, dat stil neerzeeg door 't raam boven de voordeur.

Het was even rustig thans binnen als buiten. Alleen van uit de keuken klonken stemmen op: die van mevrouw Bastiaanse en van de keukenmeid.

Dralend, onzeker wat ze eigenlijk zocht, draaide Henriette den knop van de huiskamerdeur om en zag naar binnen.

En hier, bij 't aanzien van die ontredderde

kamer, pakte haar de volle ellende, de gansche troosteloos-grauwe verveling van dezen voortslependen winterdag.

In 't kille licht lag de kamer als een vierkante doos, met zijn ongewoon zichtbare omwanding, 't kleed leeg daarheenstrend, met drijvende, grijze stofwolken er boven, die door de hoog opgeschoven ramen trokken, langzaam naar buiten; de schilderijen omgekeerd, de kroon vuilwit omhuld, de gordijnen opgebonden, en over dat alles een scherpe stoflucht en reuk van theebladen, benauwend muf.

Henriette kende die lucht zoo goed, ze herinnerde haar aan zooveel dergelijke dagen van kamer-doen.... en om den indruk vol te maken kwam, van buiten, door de open ramen een draaiorgeldeun in knorrende neusklanken, slepend, lijmerig, onduldbaar melancholiek....

Een oogenblik onderging Henriette dat alles, toen sloot zij de deur weer en ging naar boven over 't koude, donkere portaal haar kamer in.

Daar begon ze schijnbaar kalm de kachel te voorzien, de uitbarsting tegenhoudend, doende alsof zij niet voelde wat er komen zou.

Maar toen, in 't midden van de kamer staande, stak ze op eens wijd beide armen uit en begon hardop te lachen, met een zenuwachtigen, schokkenden lach, die in wanhopig weenen overging.

Wat nu! O! Wat nu!

En voor de sofa neervallend, bleef ze daar liggen met 't hoofd op de kussens, snikkend, al maar door, hartstochtelijk, in oneindig zelfmedelijden en wanhoop....

Zóó lag zij langen tijd, terwijl alleen haar snikschokken door de stilte gingen.

Toen kwam er dofheid in haar vermoeid hoofd en sliep zij in een onrustigen sluimer. Maar telkens als ze zich wakker voelde worden, trachtte zij opnieuw te slapen in een soort van smartelijke tevredenheid.

Waarom zou ze ook wakker zijn?....

Ten slotte ontwaakte ze voor goed, in de schemering van haar kamer en zij zag met moeite op de pendule dat 't half vijf was.

Heel moe en uitgeput voelde zij zich, te moe om meer te denken of te schreien.

Maar de gedachte aan 't eten, dat gauw zijn zou, kwam in haar op. Zij moest er dan weer kalm uitzien, want niemand van die menschen beneden mocht iets aan haar kunnen merken.

Zij waschte zich dus zorgvuldig, maakte 't haar weer op en bette lang haar oogen, waarna ze rustig zittend bleef wachten, tot ze om vijf uur geroepen werd.

Het eten was gelukkig weer in de huiskamer.

Een frissche kilte was daar en een onaangename reuk van wrijfwas, maar anders vond Henriette het er weldoend gezellig met 't licht.

Mevrouw Planker was weer thuis en zij praatten allen veel en goed gehumeurd over 't geen ze gedaan hadden vandaag.

Henriette was stil, in een trotsch gevoel van meerderheid boven die banale menschen, die met hun grove zielen geen begrip hadden van 't geen daarboven was geleden.

Die trotschheid op haar leed bleef zij be-

houden, den ganschen maaltijd over, en eerst later, toen de oude dames waren gaan dutten en zij alleen met Anna in de voorkamer zat, verdween die in een gevoel van nijpende angst voor den komenden avond.

Wat moest ze doen? Zou 't weer worden als van middag? En wat had ze toch eigenlijk?

Thans, in de peinzende kalmte van het theeuurtje, poogde Henriette te redeneeren, zich zelve te ontleden.

Zij stelde toch in zooveel dingen belang, hoe kwam dan die leegte, die verveling?... Maar zij kon 't niet begrijpen; wist ook niet, hoe 't beter te maken en voelde slechts dat ze steeds meer opzag tegen de avonduren alleen op haar kamer.

Daar kreeg ze een idee.

Ze zou zich door Neeltje naar oom en tante laten brengen, na de thee. Zij wist wel, dat 't daar ook niet amuzant zou zijn, maar 't was toch altijd beter dan hier blijven. En zoo gebeurde het.

In 't huis van haar oom vond Henriette 't prettiger dan zij verwacht had.

Er waren vrienden, een jong getrouwd paar, ten eten, en de conversatie was druk en vrolijk.

Henriette praatte veel mee: dat deed haar zoo goed, na dien ganschen dag van verslappende eenzaamheid.

Zij disputeerde met haar oom en met den jongen man, was scherp, gevat en opgewonden, en toen zij om elf uur weer thuis gebracht werd en gauw daarna in bed lag, duurde het nog lang vóór zij in slaap viel, want in haar jagende, overspannen gedachten kwamen onophoudelijk betere antwoorden en juister argumenten op, die ze in 't debat had kunnen gebruiken, om haar oom 't veld te doen ruimen....

IV.

En de dagen en weken gingen voorbij in al meer en meer verslappenden arbeid.

Dikwijls schreef Henriette haar Franschen meester af, dikwijls ook praatten zij 't gansche uur door, en ten slotte deden zij nooit anders.... tot Henriette 't na een paar maanden geheel opgaf, vernederd en ontmoedigd.

Geregeld kwamen nu de buien van neergedruktheid terug in haar eentonig leven.

En 't werd altijd 't zelfde, als 't op dien somberen Novemberdag geweest was; alleen zocht ze wellicht iets meer te begrijpen, zich zelf wat dieper te ontleden.

Lang uitgestrekt op haar canapé, met 't hoofd in de kussens, luisterde zij pijnlijk-

gespannen naar de emoties in haar binnenste, of 't haar wellicht helder worden kon, wat zij wilde....

Een wijd verlangen, zacht knagend, was dan in haar borst, ze wist zelf niet waarnaar. Als ze 't zich poogde duidelijk te maken, zich trachtte in te denken, wat zij dan toch wilde, dan was de oplossing, die haar 't meest bevredigde gewoonlijk die, dat ze rust wenschte, ontheven zijn van al 't dagelijksch, kwellend getob, de vergetelheid van een droomloozen slaap....

Maar dikwijls ook was de aanval van moedeloosheid niet zoo hevig. Dan werd 't slechts een smartelijk óver- en óverdenken van steeds dezelfde dingen, terwijl ze, achter in haar bureaustoel geleund, staarde naar de figuren op de lampekap.

Zij vroeg zich niet meer, wat zij toch had, dat haar zoo ziek maakte; zij beschuldigde zich zelve niet meer van luiheid of van gebrek aan volharding en wilskracht: 't was verveling die haar kwelde en zij wist 't wél.

Er was in haar iets leegs, een open plaats,

die bij anderen bezet was. Zij miste een orgaan, een essentieel vereischte om te leven 't leven dezer aarde.

Belangstelling in wat zij zag dat anderen zoo bezig hield ontbrak bij haar.

Wetenschap liet haar koud....

Dikwijls, vooral vroeger, kwam onder een gesprek een hevige begeerte om te weten in haar op, en zij nam zich dan voor spoedig te werken om 't verzuimde in te halen.

En waarlijk begon zij dan ook.

Doch als de opgewondenheid was gezakt, was ook haar werklust verdwenen en moest zij zich inspannen nog eenigen tijd voort te gaan met wat zij begonnen was, want zij wilde dan niet dat men zeggen zou, dat ze volharding miste.

Thans begon zij zelfs niet meer, hoe ook gedreven.

Zij wist nu door veel ervaring, dat die telkens opkomende drang tot kennen geen ware weetlust was, slechts gekwetste ijdelheid voor 't grootste deel, die 't niet verdragen kon, dat anderen meer wisten dan zij;

een pijnlijk gevoel van vernedering, juist genoeg om haar een korten tijd te kwellen, te zwak om haar tot arbeid te dwingen.

En de kunst?....

Ja, voor kunst voelde ze meer, voor muziek ten minste, doch altijd nog te weinig, dan dat 't haar tot een troost had kunnen zijn, tot een vulling van haar bestaan, tot een iets, dat haar 't leven kon doen vergeten....

Soms kwam een zonderlinge gedachte bij haar op: of zij misschien bij ongeluk op de aarde was gekomen, of zij wellicht ergens in een andere wereld thuis behoorde, want 't scheen toch zoo onbegrijpelijk, dat een menselijk wezen zoo weinig hart had voor menselijke dingen....

Zij lachte zich zelf uit om die gedachte, maar telkens weer kwam die terug en begon zich vast te zetten in haar hoofd.

Wie weet!.... 't Moest toch ergens van komen, dat zij anders was dan anderen!....

Ten slotte werd 't haar geliefkoosde manier 't zóó te beschouwen, als zij bij den één levenslust vond en bij den ander een

passieve onderwerping, een kalm toegeven aan de gewoonte van leven.

Men was er nu eenmaal, 't sprak van zelf dat men er bleef, hoe ellendig 't er dan ook uitzag, wat zou men anders doen?....

En de mogelijkheid van een einde maken scheen voor die menschen volkomen uitgesloten, niet uit overtuiging, als uitvloeisel van een levensbeschouwing, maar uit vrees voor doodgaan, of uit botte gedachteloosheid.

Zij leefden zooals het vee leeft, omdat zij niet anders wisten.

O! hoe dikwijls ergerde 't haar als zij die schepsels zag, zoo tevreden en op hun gemak in hun ellendig bestaan, als een varken in zijn vuil.... Ze klaagden wel, maar leefden toch elken dag datzelfde leven weer over. Moed om heen te gaan had geen enkele!

En zij zelf dan?....

Maar zij was nog jong, er was altijd nog een vaag verwachten in haar, een nooit wijkend zoet gevoelen, dat 't toch niet zijn kon, dat zij volkomen onverschillig was omtrent alles, dat er eindelijk iets in haar zou

openspringen, een nieuw zintuig, waardoor ze de dingen anders en gelukkiger zou zien. En Henriette maakte zich voorstellingen van een sterke liefde, die zij voelen zou voor een thans nog onbekend iets.

Er zou een bezigheid zijn, een taak, die haar gansche ziel vulde, waaraan zij zou denken onophoudelijk en hevig, zoodat zij er 't leven door vergat!.....

Eens had zij haar tante gesproken over dat onbekende, dat haar bestaan kon innemen en waarvoor zij zou leven, en toen had de tante haar geplaagd en van een man en kinderen gepraat.

Sedert sprak Henriette er nooit meer over, met niemand, banale aardigheden vreezend. Toch had zij wel eens nagedacht over tantes woorden.

Zou 't dat tòch zijn: een man en kinderen?....

Maar 't idee bevredigde haar niet; geen der jonge mannen, die zij in haar leven had ontmoet, had indruk gemaakt, en zoo dat al gebeurde, zou 't dan blijvend zijn?....

Want dat alleen kon haar helpen..... Bovendien hield ze immers niet veel van kinderen....

Neen, dat was 't niet!

Maar als ze dit voor de zooveelste maal weer verworpen had, dan kwam de tot walgens toe herhaalde, doch steeds onbeantwoorde vraag weer: Wat dan? wat dan?.... en zij kon 't niet zeggen....

Somtijds, als zij soesde in haar eenzaamheid, dacht ze dat 't haar wellicht verlichting zou geven, als zij opschreef wat er in haar leefde.

Dan kwam er een hoog gevoel van trots en blijde verwachting in haar, droomen van een wereld, die zich zelf zou scheppen en waarin zij de lang gezochte vrede zou vinden.

En met gloeiende wangen en een rilling van geestdrift zette zij zich haastig voor haar schrijftafel, gunde zich nauw den tijd papier en potlood te krijgen, omdat zij bang was, dat haar gedachten zouden vluchten...

Maar, na de eerste zinnen, als zij voelde hoe moeielijk de etherische denkbeelden wer-

den gevangen in 't logge woordenschrift, hoeveel er verloren ging, hoeveel zij moest laten vervliegen..... dan was 't of haar warme, jagende geestdrift plotseling verkilde en neerzank.

Zij zag op... zag de schrijftafel, 't behang, de meubelen weer, al die harde, reële dingen, die in hun stuursche, zwijgende tastbaarheid en prozaische leelijkheid schenen te spotten met haar pogingen iets onzienlijks, ideaalschoons te scheppen, en.... de werkelijkheid wierp zich weer op haar en trok haar omlaag...

Zij voelde den grond onder zich wegzinken, het leek haar absurd toe, wat zij had willen beproeven: iets te geven..... zij wist niet eens wat, want 't werd leeg in haar hart, dat ineenkromp van pijnigenden twijfel.

Waarom zou zij dan, zij juist, anders zijn en hooger dan anderen, die toch ook niet verlangden iets te vormen, dat nog niet geweest was, die zelfs niet begrijpen zouden, wat zij wilde....

Maar wist zij 't dan zelf?

Roman schrijven?

Neen dat was 't niet.... dat scheen haar nu kinderachtig in dit oogenblik: verhaaltjes te bedenken voor de menschen, om hen een beetje in spanning te houden of te doen griezelen.

Dat was zonder nut voor zich en anderen!

Wat zij wou.... 't was niet onder woorden te brengen, 't was iets als muziek, iets heel ver en heel liefelijk, dat haar in zich op zou nemen, uren en uren lang, zonder dat zij 't merkte, als in een droom!

Als zij 't zich trachtte voor te stellen, dan moest zij altijd denken aan de vreemde wereld op den bodem van een diepen, klaren vijver, waar lange stengels van waterplanten zacht wiegelen in groen, geheimzinnig schemerlicht...

Zou zij dan verzen willen maken?....

Ook dāt was 't niet, dāt vooral niet: 't waren onhoorbaar zachte klanken, wazig-teere beelden, die zij bedoelde, geen woorden, en 't denkbeeld dat zij voeten zou gaan tellen, of naar rijmen zoeken vond zij bespottelijk:

't leek haar een nog mindere arbeid dan vertelseltjes fabricceeren.

Maar als 't dan geen muziek was en geen poëzie, dan was er ook geen bekende vorm voor, dan was 't niets of tenminste zoo goed als niets....

En meer en meer drong de verlammeende twijfel naar boven, of zij waarlijk wel iets te uiten had, of 't niet klaarder voor haar geest zou staan, als dat zoo was, of haar ijdelheid haar geen parten speelde, die haar iets anders wilde doen zien en voelen dan anderen.

Het was beter te studeeren, dat was iets positiefs, een ding dat men grijpen kon!....

En zij dwong zich met kracht alle andere gedachten van zich te zetten, aan niets anders te denken,.... maar telkens toch voelde zij de dorre leegte van al wat zij beproefde, de machteloosheid om haar te boeien, en telkens ging haar verlangend denken weer naar dat iets, dat zoo heerlijk wezen zou, als 't was....

Op een avond, in 't begin van Februari,

kwam er een verandering in haar leven.

Zij was met mevrouw Bastiaanse en Anna naar een solisten-concert gegaan....

Het was er vol en warm; Henriette stelde zich niet veel genot voor, en 't begin gaf haar gelijk, 't was weinig aangenaam.

Maar toen, bij 't tweede nummer, de violist optrad en een concert van Brahms speelde,... hij alleen staande hoog boven de aandachtstilte van de zaal, en de tonen diamant-rein geboren werden uit dat kleine instrument, droomend of zacht klagend wegvibreerden over de zwijgend starende hoofden, om eindelijk te komen sterven tegen de wanden.... toen was 't Henriette als een openbaring, een plotseling ontdekken van wat zij wilde, van wat ze al lang gewild had en nooit had begrepen.

En om 't geluk in haar niet te breken, met de oogen vol tranen, bleef ze roerloos zitten, luisterend in biddende aandacht.

Die klanken vervulden haar met een zacht gevoel van bevrediging, zooals ze zich niet herinnerde ooit door iets anders ondervonden

te hebben, en de overtuiging werd in haar krachtig, dat 't toch de muziek was, en de muziek alleen, die haar rust kon geven, die haar troosten kon in dit koude leven....

Maar omdat zij zich zelve wantrouwde, geloofde zij eerst niet aan de stemming, die vervliegen kon als zoovele andere.

Doch toen deze aanhield, ook onder de opmerkingen van mevrouw en Anna Bastiaanse bij 't naar huis gaan, en bestand bleek tegen een nacht slapens en 't kille, grijze proza van een volgenden morgen, toen week haar twijfel en was Henriette dankbaar en blij.

En, in zenuwachtige werkzaamheid, deed zij nu de noodige stappen: huurde een piano, ging les nemen en vatte haar pianospel weer op, dat zij bijna twee jaar had laten liggen.

Een maand lang studeerde zij nu hard, tot verveling der huisgenooten en tot tevredenheid van haar meester, den pianist Ebling.

Het was voor dezen, een der beste toonkunstenaars in 't land, dat zij allengs een dweepende vereering begon te voelen, en ook

toen weer haar ijver ging verflauwen, wat zij zich trouwens niet bekende, waren nog zijn lessen haar uren van genot, in de verwachting waarvan zij de gansche week doorbracht.

Zij geloofde hem zoo hoog, hem, den kunstenaar, die door veel moest zijn heengegaan, vóór hij werd, wat hij was; die heviger voelde dan alle anderen en die haar wellicht zou kunnen leiden, als zij hem haar hart had uitgestort.

Maar ze durfde niet.

Telkens maakte ze 't plan, maar als hij vóór haar stond, vriendelijk en koel, imponeerde hij haar en zij zweeg.

Toch verlangde zij 't steeds heviger, juist omdat zij op-nieuw begon te twijfelen of wel de muziek haar geven kon, wat zij zocht.....

Maar eens op een keer, dat zij er te voren volstrekt niet aan gedacht had, kwam 't plotseling, haar bekentenis, bijna ondanks haar zelf, noodzakelijk, onweerstaanbaar.

Het was op een Zaterdag, een guren, grau-

wen dag. Tegen kwart voor drie was Henriette naar de les gegaan, de Schans nemend om de Stadhouderskade te vermijden, die op winderige dagen een zandwoestijn geleek, vol opwaaiend fijn stof.

Zoo liep ze wel wat om, maar ze had den tijd.

Terwijl ze voortstapte langs het Westeinde en den tochthoek bij de Schans omsloeg, ondervond Henriette duidelijk den invloed van 't sombere weer.

Zij had slecht geslapen, was midden in den nacht wakker geworden, in een zonderlinge, weeke treurigheid, zooals kinderen dat soms hebben, zich alleen voelend, vol twijfel.

Lang had ze toen slapeloos gelegen, zacht snikkend telkens, en 's morgens was ze opgestaan met lichte hoofdpijn, afgemat en gedrukt.

Maar de gedachte aan haar les was haar komen troosten, de gedachte bij haar meester te zijn, den hoogen, sterken man, die meer dan zij had geleden en die niet bezwaken was.

Een kalme rust ondervond zij in zijn bij-

zijn, een gevoel van veiligheid en sympathie, en ze verlangde er naar van de eene les op de andere.

Maar nu, nu voelde zij al voortlopend weer, welk een machtigen invloed de atmosfeer op haar had, hoe haar stemming zakte en alle veerkracht haar verliet.

Zij was aan 't eind der Schans gekomen, die zich lang en eentonig heenstreekte tusschen den rood bruinen ringmuur van een gasfabriek aan de eene zij en 't hooge ijzeren hek van een bergplaats aan de andere, en zij schreed voort langs dien somberen bruinen wand van verweerden baksteen, met eindeloos steentje naast steentje,.... en wanneer haar oogen ziek waren van 't volgen der voegen, dan keerde zij zich rechts en ontmoette de traag voortschuivende zwarte staven van 't hek.....

Daarachter, op 't ruime terrein tusschen hek en gracht, afgesloten door hooge huizen verder af, stonden als een reusachtig stilleven, bij en door elkaar gezet, afgedankte cilindervormige ketels, en lagen in hoopen ontelbare

gasbuizen, kleine en groote, maar alle bedekt door een laag roest, bruin, roodbruin, steenrood, waartusschen hier en daar lappen donkeren grond.

Daar overheen, over dat stille veld, vol droefgeestige monotonie, hieven zich ginds, aan den overkant van 't donkere kanaal, de kleurlooze, groezelige gevelrijen van een smalle gracht, een volksbuurt, waartusschen hier en daar, de grillige daklijsten verbrekend, het versch gebouwde blok van een fabriek overeind stond, aanmatigend en plomp de veel lagere huizen met hun ongelijke daken domineerend en samendringend.

En boven en achter dat alles, de gaten van 't verschiet vullend, was de grijze lucht, grijs, overal egaal grijs.....

Als een stomme wanhoop over zooveel jammerlijke verlatenheid en verwaarloozing, scheen er te drijven boven deze ruimten van bruin en zwart en grijs, onder deze grauwe lage luchten, waarvan de weenende melancholie op Henriette neerviel, drukkend en wreed....

Waarom had zij toch dien weg genomen?

Waarom niet liever op de Stadhouderskade met de stofvlagen gevochten, dan hier, in betrekkelijke beschuttheid voor den guren wind, al haar zwarte gedachten weer te laten opwekken door deze naargeestige omgeving?....

Maar waarom ook *niet*?....

Het leven was nu toch eenmaal zoo!

En in een zonderling-wreede lust tot zelfkwelling, riep Henriette alle gedachten van dezen morgen weer op: de twijfel of zij ook in de muziek wel vinden zou, wat zij had gedacht, haar hoogen moed ook bij 't begin van deze studie, haar ontgoocheling, de vervelende omgeving waarin zij leefde, en de onmogelijkheid van verandering in de toekomst.... alles, alles.... en zij had er behagen in, dat 't pijn deed.

Ook haar doodsgedachten waren daar weer! hoe zij graag ziek zou worden, een kalme smartlooze ziekte, en dan sterven....

Opeens was er in haar een verwondering: zij werd zich bewust van zich zelf, zooals ze daar liep: een jong meisje, elegant en gelukkig schijnbaar, en toch den dood wenschend.

Zeker waren haar gedachten anders, dan die van de meeste jonge meisjes?

En zij voelde zich hoog en trotschverachtend de lage menschen die haar voorbijgingen, die terugschrikken zouden voor zulk denken, zij, altijd maar voortwroetend in 't slijk van hun nietige poginkjes om brood te krijgen, om toch te kunnen bestaan!....

Door 't plantsoen, waar de zwarte boomen hun fijne twijgen stil-treurend opstaken naar de grijze lucht, was Henriette gekomen in de lange straat, waar Ebling woonde.

Na 't eind weegs dat zij achter den rug had, maakte de eenzaamheid van de straat in dit doodsche namiddaguur, de burgerlijk-stijve verveling van al die vaal-steenkleurige, vlakke gevels, zes aan zes 't zelfde gebouwd, weinig indruk meer.

Zich maar vaag bewust van de omgeving, stapte Henriette door, tot zij opeens met een schrikschok zich terugvond op weinig afstand van 't huis van Ebling.

Een weerzin, een traagheid ondervond zij toen, om haar gedachten te laten varen, straks

weer over onverschillige dingen te spreken. Toch was 't noodig, 't gewone masker moest weer aan, mijmerde zij bitter.

Nog even wilde zij haar leven resumeeren, een beetje orde brengen in haar verwarde, dwalende gedachten, vóór zij, straks van stemming veranderd, den draad niet meer zou kunnen vinden.

Maar zij was nog bezig, toen ze reeds, half soezend, de bel van 't bovenhuis had overgehaald.

De deur week loom naar binnen en Henriette stond voor de hooge, naar boven wegduisterende trap.

Nu moest zij zich wel geweld aandoen en denken bij wat ze deed, want daar boven, onzichtbaar, wachtte iemand op wat er komen zou. Dus eerst de deur dicht.... met een slappen knip in 't slot.... dan de krakende treden op naar 't eerste portaalje.

De fysieke vermoeienis van 't klimmen werkte weldadig-afleidend. Een zacht spijtgevoel weende nog in haar, dat zij niet tot 't einde had kunnen denken over de betee-

kenis van haar leven, maar toch dwong haar reeds de nieuwe omgeving tot oplettendheid, en zij voelde 't weldadige daarvan.

Boven op 't portaalzeil vond Henriette een kleine, propdikke meid, met een rood, vrij gemeen gezicht.

‘Is meneer thuis?’

Ja, meneer was thuis; de meid ging Henriette vóór, nog een trap op, klopte aan de deur van de achterkamer en deed die toen voor haar open.

Henriette trad binnen in de kamer, een achterkamer van een huurbovenhuis in de nieuwe buurten: langwerpig, middelmatig hoog, met eenvoudig, gladwit plafond, en twee ramen.

Van buiten, van de grijze wolken kwam een treurend, wit licht naar binnen, dat alle kleuren en vormen hard en vaal deed uitkomen: 't ordinair paarsch met de witte ranken en bloemen van 't goedkoop behangseltje, waarmee bijna alle vertrekken in 't huis waren bekleed, de versche ongebruiktheid van 't ameublement, lichtbruin met donkere zit-

tingen op de stoelen, en daartegen afstekend 't diepzwart van de piano in den hoek bij 't eene raam.

Doch wat de kamer aantrekkelijk en gezellig maakte voor Henriette, trots de evedufheid van de in lang niet ververschte lucht, trots de burgerlijke, kleurlooze vaalheid.... dat was 't ensemble van die groote, papierbedekte werktafel met die zware, mannefiguur er achter, in zijn gebogen werkhouding neerzittend in een ruimen leuningstoel met hoogen, rechten, leeren rug.

Achter hem knapte de kleine kachel helder op.

Ebling was een man met een Bismarckkop, grof van vel, met glimmend kalen schedel en boogvormige, wreed afgesneden borstelknevel.

Maar de bulldogachtige, half norsche, half bittere uitdrukking van den mond werd getemperd door de waterblauwe oogen, die nu van achter de brilleglazen Henriette verstrooid vriendelijk tegenblikten, toen zij binnentrad.

'Dag meneer Ebling', zei ze, hem de hand toestekend. Hij drukte die even, flauwtjes, zonder op te staan.

‘Dag juffrouw De Wal,’ en dadelijk weer voor zich op 't papier kijkend, zei hij achteloos:

‘U neemt me niet kwalijk? nog even maar...’

‘Wel nee, zeker niet,’ antwoordde Henriette, en terwijl hij doorschreef, deed zij haar mantel uit en legde dien op een stoel, waarop al boeken lagen. Een vrije stoel was er niet...

Toen den hoed af en voor den spiegel even met de vingertoppen aan 't haar voelen, of 't nog goed zat.

Ondertusschen vroeg Ebling haar naar 't weer, afgetrokken en al schrijvend, blijkbaar maar om 't zwijgen te breken:

‘t Is koud, vindt u niet?’

‘t Gaat nog al,’ was haar antwoord.

Zij moest zich eenigszins dwingen daartoe; in haar stemming had zij behoefte aan een gansch ander gesprek.

En terwijl ze haar muziek uitzocht op een stoel, trachtte ze een aanknooppingspunt te vinden.

Maar dat ging niet gauw en Ebling legde zijn pen reeds neer en de les begon.

Henriette speelde eerst vingeroefeningen, die, in hun machinalen gang, haar denken niet beletten af te dwalen. Zij hoorde dan ook maar half de opmerkingen van Ebling, en toen hij eindelijk, na de laatste etude was opgestaan om naar de kachel te kijken en muziek te krijgen, bleef zij peinzend naar buiten zien.

Hij kwam terug en zette een quatre-mains op 't lessenaartje met de vraag:

‘Hebt u de rechterhand nou is ingezien, juffrouw?’

‘Wat blijft u?’ vroeg zij opschrikkend.

Hij lachte hard-op.

‘Wel, hoe heb ik 't nou met u! wat bent u verstrooid van daag... dat is verdacht hoor!...’

En hij dreigde lachend met den vinger.

Zij begreep, dat hij bedoelde dat ze zeker verliefd was of zoo iets, en 't trof haar pijnlijk.

Allerminst was ze gestemd voor zulke aardigheden en bovendien kwam er in haar een lichte, onaangename verwondering, dat hij,

die toch zoo ernstig was, met haar zoo oppervlakkig meende te kunnen schertsen.

‘Ik begrijp volstrekt niet, wat u meent,’ antwoordde zij, zoo afstootend-koel, dat hij zich geraakt voelde.

‘Hemel! wat neemt u dat ernstig op!’

Zij begonnen de quatre-mains, maar 't ging slecht.

Door zijn woorden voelde zij weer haar neerslachtigheid al heviger opkomen, en hij was knorrig.

‘Maar hebt u dat dan niet eens even ingezien...?’ vroeg hij eindelijk.

Henriette, starend, met moeite haar tranen bedwingend: ‘Nee.’

‘Maar waarom nou niet? dat was nou toch niet zoo'n werk,’ drong hij verder aan, steeds slechter geluimd.

‘Nee! 't gaat niet meer, 't voldoet me niet meer... ik heb er geen lust meer in... ik moet iets hebben om voor te leven, en ik kan niet leven van beuzelingen, van toilet maken of romannetjes lezen... ik zoek iets anders en hoogers... maar ik vind 't niet...

ik dacht, dat muziek 't zou doen, maar 't gaat niet, 't gaat niet meer... en ik weet niet wat ik wil...!

Zoo sprak zij nog een langen poos voort, snel, bijna onverstaanbaar, haar hortende zinnen door snikken afgebroken, terwijl haar arm op de piano steunde en zij voortdurend haar oogen afdroogde.

In 't eerst had Ebling zich onthutst en verlegen gevoeld over haar onverwachten uitval, bevreesd ook dat Henriette een flauwte of een zenuwtoeval mocht krijgen, en wat moest hij dan in Godsnaam beginnen!....

Maar toen niets daarvan gebeurde was hij begonnen haar aandachtig aan te hooren, 't lijf een weinig voorover gebogen op zijn stoel, de handen op de zijleuning, met bedenkelijk opgetrokken wenkbrauwen, terwijl zijn oogen langs Henriette heen tuurden naar buiten.

En toen zij zweeg ten slotte, wreef hij zich over zijn kalen schedel, een gewoonte van hem als hij voor een moeilijk geval stond.

‘Ja.... ik weet niet, u moet u niet zoo van streek maken... Zoek u is bezigheid...

Werken helpt een heele boel.... En dan, spreekt u is met uw dokter d'r over.... maar u moet u vooral niet zoo opwinden, dat is zeker niet goed....'

Henriette had hem even aangezien en dadelijk wist zij, in een verkillend, verlamd bewustzijn, dat hij haar niet begrepen had, dat zij te vergeefs had gesproken.

Er was een oogenblik van pijnlijke stilte.

En meer en meer voelde Henriette die verkillende ontuchtering in zich opstijgen, als een bewustwording waar zij was en wat zij gedaan had.

Haar confidencies in deze omgeving waren bespottelijk!....

Toch trachtte zij nog die stemming te overwinnen, en in de flauwe hoop, dat hij misschien nog begrijpen zou, zeide zij eindelijk, verlegen voor zich starend:

'Weet u? ik verveel me eigenlijk, ik weet niet wat ik op de wereld doen moet.'

Hij glimlachte even, weer op zijn gemak bij de kalmeerende gedachte, dat 't iets heel gewoons was, wat haar scheelde, de bevesti-

ging van iets dat hij dikwijls gehoord had.

‘Verveelt u u!’ zei hij blijkbaar verlicht. ‘Ja, dat hebben wel meer jonge dames, maar dat gaat wel over als ze een flinken man en lieve kinderen hebben!.... als u nog maar een klein beetje geduld hebt.... wie weet, wie weet!’ eindigde hij schalk, tevreden de zaak nu schertsend te kunnen behandelen.

Hij had haar pijn gedaan, een beschamende pijn, met zijn ruwe levenswijsheid, die ze onwaar gevoelde. Ja, zij wist 't, dat was 't wat men gewoonlijk zeide als jonge meisjes over verveling klaagden.

Maar trots haar verbittering over zijn platte manier van troosten, vond ze toch niets tegen te zeggen, in een plotselinge onmacht zich de oorzaken van haar leed te herinneren.

Het was of zijn grove hand iets fijns en teers in haar had dood gedrukt. Maar omdat zij hem toch niet wilde laten gelooven, dat hij gelijk had en zij anders niets vond, zeide ze wat ze maar half meende.

Neen! neen! Kinderen vond ze afschuwelijk en aan trouwen dacht ze niet.

't Was iets hoogers wat ze wilde!

Zij moest voor iets kunnen leven,... maar voor een man zou ze dat nooit, en 't verstellen van kindergoed zou haar nooit voldoening geven!....

Hij was opgestaan en hoorde haar aan, met een ontevreden trek op zijn gezicht.

Nu was 't oogenblik dáár, om een weinig te moraliseeren, dacht hij; en hoewel, in 't kring-gangetje van zijn gewoonteleven, dergelijke ideeën hem niet dikwijls bezig hielden, bracht hij tot zijn eigen voldoening, nog vrij dragelijke beschouwingen voor den dag.

‘Kom, kom, kom, kom, hoe heb ik 't nou!?.... je wil me toch niet vertellen, dat een huwelijk een slecht ding is.... da's nou toch al heel overdreven.... En je houdt niet van kinderen.... da's onnatuurlijk genoeg, hoor! maar ik geloof 't niet van je... dat zal wel komen!.... 't Is juist de roeping van de vrouw....’ en hij ging voort op deze wijze, met de handen op den rug, bedaard op en neer stappend tusschen 't raam en de tafel, vier stappen heen en vier terug,

terwijl zijn toon nu eens gemoedelijk-sussend dan weer vaderlijk-berispnd klonk.

Hij sprak over de natuurlijke bestemming der vrouw, over haar zwakheid, die op den sterkeren man wil steunen, over haar heiligste plichten tegenover 't familieleven... en zijn woorden pijnigden het, door een ganschen dag van ontzenuwendezelfbepeinzing overspannen meisje, alsof gloeiend lood op haar neerdruppelde.

Zij zat nu, den rug naar de piano gewend, met de handen gevouwen in haar schoot, starend naar buiten. En terwijl zij haar ooren had willen dichtstoppen en haar oogen sluiten, werd zij onweerstaanbaar gedwongen te hooren elk woord, te zien elke trekking van tevredenheid op zijn gezicht, als hij meende iets bijzonder goeds gezegd te hebben.

Zij zag hem, hoorde hem duidelijk, veel duidelijker dan anders, met scherper zintuigen, en met hem zag zij 't bleeke licht, de ordinaire kamer-omgeving, burgerlijk als hij zelf, waarin dat lange menschenlijf tergend heen en weder ging, in zelfbehagelijk gepraat...

En zij voelde dat alles als een vernedering,

een bespotting van haar illusies: Zie! dat was dan de man die begrijpen zou, de kunstenaar, de eenige in wien zij sympathie en meêlij zou vinden!....

Hooger steeg de vloed van schaamte in haar, al meer werd zij benauwd door dien woordenstroom, dien zij hooren moest en niet kon stuiten.... en zij barstte op nieuw in hijgend snikken uit, dat haar schouders hevig doorschokte.

Hij zweeg dadelijk, weer ongerust geworden, in zijn angst van gewoon, kalm man voor al die vrouwe-kuren.

‘Wil je een glas water hebben?’ vroeg hij.

Henriette schudde 't hoofd, verlicht reeds, dat hij niet meer oreerde.

‘Wil ik dan wat eau-de-cologne halen?’

‘Nee, dank u,’ zei ze diep ademhalend en pogend haar schreien te bedwingen:

‘t Zal 't best zijn, dat ik in de lucht ga ... 't is hier ook zoo warm!’

Niets voelde zij thans dan de behoefte hier weg te komen, van zijn beschamend bijzijn bevrijd te wezen.

Hij ook voelde zich verlicht, dat ze weg wilde, en sprak alleen voor den vorm wat tegen:

‘Maar wilt u nog niet even?... wacht u liever tot u wat gekalmeerd bent....’

‘Nee, nee! 't is heusch beter, dat ik heenga,’ zei ze nog eens, haar oogen afdrogend, vast besloten zich in te houden.

Hij hielp haar aan haar mantel, terwijl zij telkens nog even snikte.

Voor den spiegel zette ze haar hoed op, en deed de voile zorgvuldig neer, en toen gingen ze beiden de trap af, Henriette snel loopend, vrezend iemand te zullen ontmoeten.

In de gang deed hij de deur open en stak haar de hand toe:

‘Nou, als ik u nog misschien in 't een of ander...’

‘Dank u,’ zei ze, weer meester van haar stem, en daarop hoog en koel: ‘Ik moet u wel mijn excuses maken over de dwaze scène, ik was wat zenuwachtig... dat zal niet meer gebeuren.’

Door zijn onverstoorbare gemoedelijkheid heen, voelde hij toch iets krenkends in haar toon, en ook hij antwoordde koud en beleefd, de deur voor haar openende:

‘Wel nee! in 't minst niet, ik begrijp dat heel goed.... dag juffrouw de Wal!’....

‘Adieu, meneer Ebling,’ groette Henriette terug, volmaakt koel en onverschillig nu, met beleefde hoofdbuiging.

En zij verwijderde zich met snelle, veerkrachtige stappen, trotsch en ongenaakbaar...

Eenigszins knorrig ging Ebling langzaam de donkere trap weer op: ‘geëxalteerd schepseltje!’ zei hij voor zich heen.... ‘ze moest een huishouwe hebben met twaalf kinderen’....

Toen zij Eblings huis een eind achter zich had, liep Henriette langzamer, met loomer, vermoeider schreden.

Zij zag de straten en mensen als door een nevel, zonder bewustheid schier, bedwelmd door 't stormen en jagen in haar hoofd, en instinktmatig volgde zij den weg naar huis, soms even tot zichzelf komend, als een uitgaand school haar noodzaakte wat op zij te gaan.

Het was één gevoel vooral, dat bij vlagen opkwam en weer wegzonk, en haar deed ineenkrimpen van trillende pijn, een gevoel van schaamte en vernedering, gemengd met wrok tegen den man, dien zij zoo pas verlaten had.

Dat gevoel liet zich niet beredeneeren en niet vasthouden, 't was als het pijnlijk trillen van een zenuw, dat een oogenblik aanhield en dofheid naliet. En in dat oogenblik voelde zij branding in haar oogen en stikking in haar keel.

Het was of ze leeg was, haar ziel ruw 't binnenste buiten gekeerd!

Maar weldra kwam er een walging van zichzelf in haar....

Dat leedgevoel, alles wat zij sinds maanden opzamelde, was haar toch waard geweest, wist zij nu, en in 't heiligdom van haar ziel had zij er zich meer om geacht dan anderen, was zij trotsch geweest op dat zeldzaam bezit. En thans had zij een onbevoegde daar laten binnentreden en 't was bevuild en vernield geworden; zijn grove hand had

opgenomen, wat zij daar zoo zorgvuldig koesterde, en toen was 't gebroken en hij had getwijfeld aan de waarde en echtheid!....

En nu twijfelde zij ook zelf.

Van al wat zij had geklaagd, had hij een verklaring gegeven, die haar kwetste, al wist zij niet juist waarom; een verklaring, die al 't buitengewone van haar lijden wegnam, dit terugbracht tot 't zeer alledaagsche, iets dat alle jonge meisjes heetten te hebben; en thans was er in haar, niet meer te verdrijven, een vaagvragend gevoel of hij ook gelijk kon hebben....

‘Dat hebben wel meer jonge dames.... dat gaat wel over!’ had hij gezegd.

Zou 't waar zijn?.... 't werd zoo dikwijls gezegd.... 't was 't eeuwig refrein op alle jonge-meisjes-klachten.

Maar de meesten klaagden niet, begrepen dan ten minste, dat zij zich belachelijk maakten, dacht Henriette, en ze voelde weer de bittere schaamte opkomen.

Maar neen! zoo was 't niet!

Diep en overtuigend voelde ze 't in zich:

de meesten hadden niets te klagen, schikten zich heel wel in hun dagelijksch, bezig nietsdoen.

En zij, ze had nooit een oogenblik naar dat andere, 't trouwen, gewenscht, wel er aan gedacht en begrepen, dat 't haar niet zou helpen.

Bezigheid zou 't zijn, maar geen vervulling van haar leeg bestaan en gelukkiger zou ze er niet door worden.... of toch?....

Wat wist ze ervan? zou Ebling vragen.

Ebling! Zij zag hem weer, zooals hij daar op en neer liep in die tergende bedaardheid, zoo zeker van zichzelf, en ze ondervond opnieuw, maar heftiger nu, de bitterheid en verachting en teleurstelling, die ze straks op zijn kamer gevoeld had, toen hij voor haar heen wandelde, 't vaalgroen jasje om 't dikke lijf met den kalen kop.

Wat kon hij er ook van weten?

Waarom zou hij? Omdat hij een man was?

Dat hebben wel meer jonge dames, had hij gezegd....

O! hoe durfde hij haar, de fijn bewerktuig-

de, beoordeelen!.... hij, de weldoorvoede, platburgerlijke, bekrompene, zooals ze hem nu voelde.

Maar zelfs nu, in haar wrokkend denken over hem, besepte ze nog vaag, dat aan háár 't ongelijk was; dat hij, zooals zij hem nog altijd vóór zich zag, niet anders kón denken over de vrouwen, dan hij deed.

Zij zelve was 't, die hem geidealiseerd had, niet achtend den halfbewusten afkeer, dien zij van het begin af voor zijn persoon had gevoeld.

Zij had zijn geest liefgehad, een geest, die ten slotte bleek van haar eigen maaxsel te zijn.... Aan wien de schuld dan?

Maar wat haar bleef steken, dat was de toon van overwicht en pedante overtuiging, waarmee hij zijn holle phrasen had gezegd.

Zoo deden ze allen, de mannen met hun ingebeelde meerderheid; zij beschouwden de vrouwen als iets veel minders, beoordeelden haar naar hun eigen lage beestennatuur.

Zóó zagen ze haar ook aan, in de salons ter sluiks, en op straat....

En toevallig, bij 't uitwijken voor een handkar, werd Henriette zich even van haar omgeving bewust en ontmoette het kijken van twee jongelui, zeer naar de mode gekleed, in korte, gele demi-saisons.... en zij sloeg haar oogen neer, beledigd en beschaamd, terwijl onder de voile 't bloed naar haar gezicht steeg.

Dat was 't wèl!.... Dat opnemen van 't hoofd tot de voeten, zooals ze waarschijnlijk ook een paard bekeken!...

Haar keel werd toegeknepen,.... met alle kracht moest zij haar tranen inhouden....

Overall, overall, waar zij mannen ontmoet had, was die eerste blik zóó geweest: een kalme, cynische appreciatie bij de oudere, meer gewende, een schichtige als ingehouden blik bij de jongere.

En 't was haar kwelling, dat altijd te moeten zien; als 't ware te voren gewaarschuwd te worden!....

Of was dat alles maar verbeelding?

Bewees 't alleen, dat zij zelf?... Neen... 't was niet waar! en die kerel loog!....

Zij kwam thuis.

Zeer mat ging zij de stoep op, verlangend naar de kalmte en eenzaamheid van haar kamer.

Langzaam, met loomen tred, de trap op. De treden waren nog vochtig door het Zaterdagse schuren, en ook uit de benedengang klonk knarsend, piepend schuurgeluid, dat haar geprikkelde zenuwen pijnlijk aandeed.

In haar donkere kamer stak zij eerst het gas op, wierp mantel en hoed achteloos op een stoel, en liet zich toen in haar fauteuil neer.

Zij was heel moe en heel ongelukkig. Waar moest ze nu op zien? Waar kon ze zich nu op verheugen in 't vervolg, nu 't de lessen niet meer waren? Want Ebling wilde ze niet meer ontmoeten, liefst nooit meer! Maar voor wien moest nu haar sympathie zijn?

Na de bitterheid over haar ontgoocheling en de schaamte over haar ongelukkig geplaatste confidenties en onder invloed van haar fysieke vermoeienis was een weke stemming gevolgd.

Het was toch misschien waar: zij zou graag liefde geven en liefde ontvangen.

Als ze iemand had, voor wien ze alles zou kunnen doen.... voor hem altijd bezig zijn, hem altijd voor oogen hebben...

Maar wie, wie...!

En een sensatie van eindelooze leegte en eenzaamheid trok als een koude mist over haar ziel. Zij strekte de armen uit in een ondragelijk heimwee naar teederheid, en schreide luid op....

Er werd geklopt.

Henriette, in de meening dat 't de meid zou zijn, leunde den elleboog op de stoelleuning en liet haar hoofd, van 't licht afgekeerd, op haar hand rusten.

'Binnen,' riep zij.

Maar 't was niet de meid, mevrouw Bastiaanse zelf kwam binnen.

Henriette schrikte, toen zij 't kleine, zwarte vrouwtje zag komen, in verlegenheid hoe te verbergen, dat ze gehuild had.

Maar mevrouw deed voorloopig of ze niets merkte.

'Beste Jet, ik wou je is even wat zeggen, ik heb een invitatie voor je ontvangen....

Meneer Strök was hier om je te vragen of je lust had overmorgen op een soireetje bij hun te komen’.

‘D'r wordt wat gepraat en wat muziek gemaakt en wat gedanst, heel eenvoudig. Hij had je natuurlijk zelf willen vragen, maar omdat je uit was, verzocht hij mij, of ik je wou vragen, omdat 't al zoo gauw is, zie je, maar ze hadden je niet eerder kunnen vragen want 't was pas opgekomen.... nou hoe denk je d'r over’?

‘Als ze niets van je hooren, dan rekenen ze d'r op, dat je komt, hebben we afgesproken’....

‘Ik ga er niet heen,’ onderbrak haar Henriette kortaf.

Zij voelde eigenlijk wel een kleine neiging om er heen te gaan. De invitatie had haar getroffen als iets nieuws, verrassends; maar zij wilde zich niet laten paaien, zij wilde niets meer van 't leven, niets meer,.... dacht ze wrokkend, met tranen in haar oogen, evenals een kind weigert wat 't krijgt, omdat 't niet krijgt wat 't wil.

‘Komaan!’ zei mevrouw Bastiaanse, ‘waarom sla je dat nou zoo brusque af, dat geeft weer is afleiding. Ik heb wel gemerkt, dat je in den laatsten tijd niet vroolijk bent... maar je moet je wat verzetten.’

‘t Is heusch niet goed, je zoo door 't leven te laten drukken.’

Zij zweeg even en toen langzaam en zacht, de oogen starend op de figuren van 't tafelkleed: ‘d'r moeten wel andere dingen gedragen worden, dan die jij hebt’....

Henriette keek verrast naar haar op. Dat klonk zoo sympathiek....

Meestal, als zij met mevrouw over andere dan heel gewone huiselijke zaken sprak, hinderde haar de overmaat van sentiment in toon en woorden, zoo iets smelterig-berustends, medelijdends, dat haar een kriebel van heftigen wrevel gaf.

Dan werd ze cynisch en scherp, en had oogenblikkelijk zelf 't meest pijn van haar onbarmhartigen spot.

Maar nu was 't toch anders geweest, iets smartelijk-energieks had in dien toon getrild,

als een onderdrukte zucht, de herinnering aan lang verjaard leed.

En een groote schaamte vervulde eensklaps Henriette's ziel, een besef van 't nietige, 't denkbeeldige van haar eigen leed, vergeleken bij wat die kleine vrouw had gedragen. Die lange jaren van tobbede, neerdrukkende, alledaagsche zorgen voor haar brood, na een korte poos van bescheiden geluk; wat had zij daar tegenover te stellen?

En toch voelde ze zich zoo ellendig!

En zich overgevend aan die weeke behoefte naar troost en sympathie, sprak ze voor de tweede maal dien middag haar droefheid uit, terwijl telkens haar stem brak door 't schreien.

‘Ja! ik weet wel,.... ik moest eigenlijk niet klagen.... ontevreden zijn.... en ik weet.... ook niet, waarom ik 't doe.... soms weet ik dat niet, ten minste.... Maar u... u weet ten minste waarvoor u leeft... een noodzakelijkheid, maar ik heb niets.’

En zij trachtte weer onder woorden te brengen, wat haar scheelde; haar verveling, gebrek aan belangstelling en natuurlijke opge-

wektheid, 't keerde alles terug en naarmate ze voortsprak, werd 't gebeurde van dezen middag weer smartelijk levend in haar en zij eindigde met de klacht, dat er niemand was, die recht vatten kon wat haar scheelde.

Mevrouw had haar vriendelijk aangehoord, en toen Henriette zweeg begon zij haar te troosten, weer op dien smelterig-zoeten toon, die 't meisje zoo ergerde.

Ja zeker, zij begreep haar wel, bij haar kon Henriette altijd troost vinden, want zij zelf had veel, veel geleden en dan leerde men veel begrijpen, niet waar?

Maar we moesten niet moedeloos worden, we moesten maar geduld hebben en onzen plicht doen, want al begrepen we 't niet, 't kon toch wel tot ons welzijn wezen, als ons bezoeken werden opgelegd.

Kom! Henriette moest eens prettige bezigheid zoeken,... al dat pianogespeel maakte maar zenuwachtig! En die narigheid zou later allemaal wel overgaan, als ze... dacht ze misschien ook te veel aan iemand? Was er niet zoo iets?... en mevrouw Bastiaanse knipoogde.

Henriette had al bij het begin van de troostrede driftig haar tranen afgedroogd, en haalde nu ongeduldig de schouders op.

Komaan, dat was nog eens een nuttelooze uitgaaf van gevoel... hoe had ze ook een oogenblik kunnen denken, dat zoo iemand haar begrijpen zou.

Ook nu voelde zij zich beschaamd, maar 't was minder dan bij Ebling, want ze was 't zich eigenlijk van 't begin af bewust geweest, dat 't te vergeefs zou zijn, en bovendien voelde ze weer dien prikkel tot spot, die altijd door mevrouw werd gewekt! Ze had willen zeggen, als tegen een meid, die te lang leutert: 'Zeker, zeker, we weten er nou alles van, hoor!... ga nou weer eens aan je werk!' maar ze bedwong zich, vooral toen ze op mevrouws gezicht een moeilijk verborgen nieuwsgierigheid, een honger naar pikant nieuws merkte.

'Dank u voor uw vriendelijke raad, lieve mevrouw, ik zal er zeker gebruik van maken, en,' ging zij bijna fluisterend voort, 'u ziet toch scherp, ik denk ook misschien wat te

veel aan iemand; u moet weten: ik ben idolaat van het kleine puckie bij tante'...

'O!' zei ze in antwoord op 't onthutste, uitde-wolken-gevallen gezicht van 't kleine vrouwtje, 'u weet misschien niet, dat tantes hond gejongd heeft,.... ze hebben er één voor mij gehouen, een dot,' en zich niet meer kunnende inhouden, lachte ze spottend, met zenuwachtigen, schellen lach....

'Er is maar één bezwaar, mevrouw, hij is nog niet zindelijk, en dat vind ik zoo jammer voor de loopers!'....

Mevrouw was van haar verbazing bekomen, ze kende trouwens Henriettes manier van doen.

'Ondeugende meid! me zoo voor de gek te houen!' zei ze hoofdschuddend, goedmoedig, alsof ze tegen een kind sprak, 'nou, ik moet weg,' en haar sleutelmand opnemende, ging ze naar de deur.

'Kom je eten?' vroeg zij op den drempel, 'en zal je je nog is goed bedenken op dat partijtje?'

Daarna was ze weg.

Ook Henriette ging naar beneden, na eerst haar handen gewasschen te hebben. Ze lachte nog van tijd tot tijd met stuipachtigen lach, ze voelde zich geprikkeld met iedereen den draak te steken, en tegelijk lust tot schreien.

Doch toen ze beneden kwam, en zij de gedekte tafel zag met het zilver en glas tintelend onder 't lamplicht, overviel haar weer een doodsche, grijze moedeloosheid.

Ach ja, dat was 't diner... zooals 't gister geweest was en morgen zijn zou, en hoe ze ook tobde en zich verzette, 't zou altijd 't zelfde blijven, 't leven schoof voort, stom en ongevoelig, of er gelachen werd of gehuild...

Het diner verliep vrij gauw. Henriette en Anna waren stil, alleen mevrouw Planker vertelde op haar langzame, slijmerige manier aan mevrouw Bastiaanse van den inkoop van een winterjapon.

'U herinnert u nog wel, die lange, die we samen gezien hebben, en die ons toen nog al beviel, nou, die heb ik toen eerst is angepasst, en die zat ook heel lekker warm, maar

toen vroeg ik van wege de lengte, omdat ik vond, dat die lange dingen niet zoo ijselijk meer in de mode zijn, en omdat 't me wat durabel zou komme als ik met 't volgend seizoen wéér veranderen moest, en toen zei ie, dat as ik 'm dan wat korter wou' zoo ging 't voort, onophoudelijk, in taaie, strooperige zinnen, en mevrouw Bastiaanse antwoordde vriendelijk, of maakte nu en dan eene opmerking om haar belangstelling te toonen.

Henriette hoorde nauwelijks wat er gezegd werd, verloren in haar lustelooze dofheid, zonder gedachten.

Maar op 't einde van 't diner bemerkte ze, dat mevrouw Bastiaanse haar soms met meewarige blikken aanzag, en dat mevrouws toon nog dolenter, nog medelijdender werd, dan anders, wanneer ze haar iets zeide, zoodat Anna haar verwonderd aankeek, wat ze toch hebben kon, dat mama zoo sprak; en van toen af bedwong zij zich, werd bits en scherp, om die ergerlijke meewarigheid te doen ophouden.

Ten slotte vroeg ze mevrouw, waarom ze eigenlijk zoo tegen haar sprak, of ze dacht, dat zij, Henriette, de tering had!....

Na 't eten, tot aan de thee, bleef Henriette beneden met Anna, terwijl de beide oude dames op hun kamer een dutje deden.

Weer zag Henriette op tegen de eenzaamheid van haar kamer; 't was een vage angst voor iets dat haar daar wachtte, en toen ze dieper doordacht, wat 't wezen kon, wist ze, dat 't het inkeeren in haar zelf was, dat daar onvermijdelijk komen zou. En daarvoor vreesde zij.

Ze las dan ook lang de krant, zich trachtend te interesseeren voor een langdradig feuilleton, dat sedert drie weken in kleine brokjes zijn tragen loop voortsleepte, doch 't gelukte maar half haar gedachten af te leiden.

Toen eindelijk de dames waren teruggekomen en zij thee gedronken hadden, werd 't Henriette ook beneden te eng en besloot zij toch maar naar boven te gaan.

Naar tante gaan kon niet, die was uit van avond.

Dáár, op haar kamer, was 't smoorheet, een benauwende broeikaswarmte.

Zij draaide snel 't licht op en matigde de kachel, die Neeltje veel te hard had opgestookt.

Toen ging ze zitten in haar fauteuil, maar stond dadelijk weer op en nam een gewonen stoel, omdat de andere te heet was, met zijn zachte zitting....

Wat nu?....

Zij keek een oogenblik strak in de wazende gasvlam, waarvan de punten beverig, zenuwachtig trilden, hoorde de groote stilte van de kamer en van 't gansche huis,..... en allengs begon het in haar te werken. Ze deed geen poging om afleiding te zoeken, ofschoon ze vreesde voor wat komen zou.

Benauwd voelde zij zich worden, benauwd om te stikken. Haar lichaam, haar omgeving, haar toekomst, 't drukte haar als een last, die de borst bekleemde en hijgen deed.... Geen uitkomst, geen afleiding mogelijk!

Als zij slapen kon!....

En zij legde zich op de canapé, 't ge-

zicht naar den muur, en lag een poos stil. Maar 't ging niet. Telkens opende zij de gesloten oogleden om te voelen of ze al zwaar waren,... maar de slaap kwam niet.

Haar wang werd gloeiend in de harde, wollige stof, die in haar zacht vel drukte en een duffe, verstikkende stofflucht afgaf.

Henriette kwam met een ruk overeind. Zij voelde een zweeterige gloeiing over 't gansche lijf, als in koorts; warmterillingen gingen uit van haar rug en 't was dan of haar huid vuurheet opgeblazen werd tot barsten toe.

Zij voelde zich de pols, of ze ook koorts had, maar kon 't niet merken. De ader klopte wel gauw, maar niet ongelijk.... of toch wel?

Een, twee, drie, - vier!

Ach! wat kon 't haar ook schelen! Koorts of geen koorts, dat wàs 't niet. Zij wist immers wel wat haar scheelde en er bestond maar één middel om rust te krijgen.

Als zij zich met dat kleine tornmesje dáár de aderen opende... 't Was scherp genoeg...

Haar oogen werden aangetrokken door 't glinsterend lemmer en 't zwarte heftje, en bleven er strak op staren.

Als ze maar durfde.... Zóó was 't niet uit te houden! of was er nog een ander middel?...

Rustig, kalm denken nu even!....

En zij zocht rond in haar geest, maar vond niets.... als altijd, geen middel waaraan zij zelf geloofde ten minste.

Toen op eens, met een forsche beweging, stond zij op van de canapé.

Ze zou nu durven!... Maar al dat bloed?... 't moest dan boven een kom gebeuren.

Zij ging dus naar haar washtafel in de slaapkamer. Wat was 't koud daar!....

Vooruit! gauw! niet denken!....

En zij zette de kan op den grond en nam de kom van 't marmerblad; maar terwijl ze bezig was, en al die reële dingen aanraakte, voelde zij, dat ze zich beloog en zich opschroefde.

Maar zij *wilde* kunnen, zij *wilde*, en liep haastig met de kom in de zitkamer terug. Daar zette ze deze op de tafel en stak haar pols uit, die teer blank zag, onder 't hevige

licht met duidelijke, blauwe aderen. De polsader vooral zag ze goed kloppen, als ze de hand licht omhoog.

Zou ze 't nu doen?

Met de hand op 't mesje bleef ze staren naar 't regelmatig opschokkende, blauwe bandje... Kom nu! Kom nu! 't deed geen pijn!...

In zich voelde ze duidelijk den strijd: den smachtenden, heftigen drang er een eind aan te maken, niet meer te voelen, die allengs verweekte en terugzonk in een gevoel van afgrijzen voor zich zelf, voor 't bloed vooral, 't bloed dat zou komen vloeien...

En wat ze zich nu helder voorstelde, was 't onherroepelijke van de daad: 't ging te langzaam; als zij eens berouw kreeg, wanneer 't gebeurd was!...

Neen! ze had nooit gekund en zou 't nooit kunnen!

En nu op eens werd ze zich bewust van haar bespottelijke houding, als iemand die misselijk is, over de kom gebogen, de kom met dat suffe blauwige wit en wezenlooze, uitgestreken lichtvegen.

Ba! ze moest er wel uitzien als iemand op 't groote oogenblik van zelfmoord!...

En de tergende tegenstelling drong haar de tranen in de oogen...

God! God! waarom was ze zoo laf... en waarom was er niemand, die haar kon raden en troosten!

Verbitterend kwam de gedachte aan het gesprek met mevrouw Bastiaanse in haar op. Geen van die bekrompen gewoontemensen, die iets begreep van wat ze had! ze was immers rijk en jong en onafhankelijk!... dus heel benijdbaar!

En bij de oneindige duizelend-diepe sensatie van verlatenheid kwam nu 't verweekend gevoel hoe ongelukkig zij was, en brak haar droge, woest-harde wanhoop.

Snikkend, met ingehouden schreien, liep zij de kamer op en neer, gejaagd als iemand die tracht knagende pijn te verdooven door beweging, terwijl zij van tijd tot tijd haar zakdoek tegen de oogen drukte. Telkens als zij den spiegel voorbijging, bleef zij even staan, bekeek instinctmatig zichzelf daarin,

en ging weer verder, heviger snikkend in een nieuwe opgolving van droefheid..

Maar 't schreien deed haar goed. Een soort van trotschheid op haar smart ondervond ze, en meer en meer daalde een zacht gevoel van tevreden matheid in haar, terwijl de stappen kalmer werden en de snikken zeldzamer, met lange halen, zooals een kind, tot rust komend, zich in slaap huilt.

Toen ging zij zitten en raakte in een toestand van halfsluimer, telkens wegdrijvend met haar doezelig denken als in een oneindige ruimte, en telkens de kamer terugvindend met 't wazend gaslicht en de onbewegelijke voorwerpen op de tafel.

Om half elf kwam een stem aan de deur haar roepen voor 't avondeten, en zij ging, na haar oogen gebet te hebben.

In haar, weldadig en kalmeerend, was nog dat gevoel van tevreden matheid, dat 't pijnlijk denken wilde uitstellen tot morgen....

Sedert nam Henriette 't besluit 's avonds

niet meer op haar kamer te blijven. 't Diende tot niets en gaf maar ellende.

Zoo bracht zij dan de avonduren in de huiskamer door, met de anderen rondom de theetafel zittende. Mevrouw Bastiaanse, met haar bril op 't voorhoofd geschoven - want ze brilde alleen bij fijn werk - las de krant, conscientieus, kolom voor kolom, niets anders overslaand dan beurs- en marktberichten; en naarmate ze zich meer verdiepte in 't stadsnieuws en de gemengde berichten, werd ook haar behoefte grooter om er over te praten, opdat de anderen zich zouden mee verbazen of genieten of lachen.

'Heb u die ontvangst van den Prins van Wales gelezen, Mevrouw?' vroeg ze eindelijk aan Mevrouw Planker.

Deze, die de krant nog niet in handen had gehad, knikte van neen, met een belangstellend verwachtenden blik over haar bril heen, en liet de handen met 't breiwerk op de tafel rusten. Ook Anna hief 't hoofd op van 't blad dat zij las, en keek haar moeder aan, die zich haastte te beginnen, gebogen over 't krakende, wijd uitgespreide

blad, terwijl ze met een stijven, rechten vinger de regels volgde.

‘Waar is 't ook weer?...’ zei ze zoekend.

‘O! wacht!... onze stad is in feestdos, allerwege wapperden reeds vroeg in den morgen... nee, toch niet... o! daar begint 't interessante...

‘Bij 't binnenstoomen van 't rijk versierde station werd de vorstelijke trein begroet met honderd en een kanonschoten van 't fort en de batterijen langs de rivier.

‘Op 't perron, waar zich een dichte schare van autoriteiten en genoodigden had verzameld, werden de prins en prinses ontvangen door den militairen gouverneur, generaal van Romolen en den burgemeester, die hen'.... en mevrouw las langzaam verder met eerbiedige oplettendheid en wat pathos hier en daar, trachtend de woorden duidelijk en zuiver uit te spreken, wat soms onuitstaanbaar gemaakt klonk.

Er volgde de beschrijving van 't toilet der prinses en van 't uniform van den prins, van de begroetingen in de wachtkamer, van de

toespraken, waarbij de gouverneur wees op dit en de burgemeester de aandacht vestigde op dat, en eindelijk van den tocht door de feestelijk getooide straten, in een open rijtuig met vier paarden bespannen, waarbij een dichte menigte geestdriftig toejuichte....

En alles op dienzelfden gewichtig-nadrukkelijken toon, geheel bij de zaak, vooral de vreemde namen en titels met breeden, behagelijken zwier zeggend.

Henriette had ook geluisterd uit beleefdheid en keek bijwijlen naar de anderen: Mevrouw Planker met de handen op de tafel, Anna met haar hand onder 't hoofd, ingespannen aandacht op de gezichten en in de starende oogen....

Hoe klein waren ze toch, dacht Henriette, dat ze in zulke dingen belang stelden!

En onmiddelijk daarna was er twijfel in haar en walging om haar eigen ijdelheid, die haar vleide dat zij méér was. Waarom meer? Omdat dat krantengeleuter *haar* niet kon schelen, en *hun* wel? Maar dat was 't toch niet, wat de waarde van een mensch bepaalde? of toch misschien.... was 't vereenigbaar,

interesse te hebben voor zoo iets en niet kleingeestig te zijn?....

't Relas was uit en de opmerkingen kwamen los over 't gehoorde, over 't toilet van de prinses vooral en over die kanonschoten, 'Waarom toch zoo'n raar getal? Waarom die één er nou bij, begrijp je dat?' wendde Anna zich tot Henriette.

Deze begreep 't ook niet. Mevrouw Planker vond al dat geschiet heel gek.

'Waarom motte ze toch altijd zooveel kruit verdoen bij die gelegenheden? waar dient dat voor? Als 't nou nog was bij een geboorte of iets dergelijks, dan zou ik nog zeggen, wat dat betreft' En zij gaf haar redenen waarom zij 't één niet en 't andere *wel* gek vond.

Langzaam, een voor een, vielen de trage woorden uit haar mond in de kamerstilte, terwijl de anderen beleefd luisterden, zonder belangstelling.

Als ze zoo doorsloeg, voor geen redeneering vatbaar, de zotste dingen zeggend met onverzettelijke bedaardheid, dan zag ze er

nog dommer uit dan anders, dacht Henriette.

De schuine, chineesche wenkbrauwen trokken nog meer naar boven, 't voorhoofd rimpelend en verkleinend; er kwam een eigenzinnige trek om den mond, die naar omlaag zich verbreedde, terwijl de oogen, van onder de leden strak starend op 't tafelkleed, 't gezicht een uitdrukking gaven van preutsche, stompzinnige bekrompenheid.

Soms gebeurde 't wel dat iemand met haar trachtte te redeneeren, die zich dan geregeld boos maakte en eindigde met de halffluid gemompelde opmerking, dat met zóó iets niet te praten viel; terwijl zij, zich nog meer opsluitend in haar koppige bekrompenheid, eigenzinnig op haar stuk bleef staan met een gevoel of ze verongelijkt was.

Maar meestal liet men haar uitpraten en ging tot iets anders over.

Toen Mevrouw Planker dan ook haar lange tirade geëindigd had met een gezicht en een toon van: ik kan 't me niet begrijpen, vroeg Anna haar bedaard, of ze nog een kop thee wilde hebben.

‘Hé ja! heb je nog?’ was 't antwoord, en de genoegelijke klank van haar stem toonde, dat ze dadelijk weer beter gehumeurd werd, en daarop zei ze haar stereotiepe aardigheid van alle avonden:

‘Je weet... ik drink maar zoo lang de tuit loopt!’

Anna schoof haar 't kopje toe: ‘asjeblijft! 't is thee met witte puntjes,...’

Daarop zwegen allen een poos.

In de stilte tikte regelmatig de pendule, knisterde de courant, die nu door Mevrouw Planker gelezen werd en botsten dof de kopjes tegen de wanden van den houten bak, waarin Anna omwaschte.

Henriette had de Daheim genomen en beproefde zich te verdiepen in een nieuwen roman, die al de anderen hadden gelezen en haar aangeraden.

Het begon met een glänzendes Fest, gegeven door den heer Regiments-kommandeur, waar de jonge Seconde-lieutenant, Freiherr von Raunitz, in zijn kleidsamen Uniform der Gardehusaren, opvallend 't hof maakte

aan een bezauberendes, junges Mädchen in einem einfachen rosa Ballkleidchen.

Maar 't verhaal boeide haar niet. Zij had er zooveel dergelijke gelezen gedurende de lange regendagen in Rondorf, en daarenboven werd ze voortdurend gestoord door de vragen en verwonderde uitroepen van Mevrouw Planker, naar aanleiding van de geboorte- en doodberichten, waarop dan de twee andere dames antwoordden en zich verdiepten in eindelooze gissingen, of 't *die* zou zijn, die met meneer die getrouwd was of haar zuster, die zoolang op de Looiersgracht had gewoond.

'Heer in den Haag! hoor is,... Diepers is dood! de ouwe Diepers, de vader van die aan de bank is..... wel lieve hellepie! wist u dat die al zoo oud was'?....

'God nee! dat zou je- n-'m ook niet angezegd hebben.... 't was nog zoo'n krasse man.... ik heb 'm voor een week of wat nog gezien, toen liep ie op de Prinsegracht.... maar zoo recht nog!...'

En 't gesprek zeurde voort, voorbij de ooren van Henriette, die haars ondanks tot luis-

teren gedwongen werd, met vaag, pijnlijk verwonderen, hoe die menschen altijd weer zoo genoegelijk en kalm, den eenen dag voor, den anderen na, dezelfde dingen, zoo laag bij den grond, zoo zonder den minsten geest, konden herkauwen.... en zij hoorde toe tot 't praten ophield en Mevrouw Planker de krant weer opnam.

Toen dwong zij zich den zin te begrijpen van de woorden, waarop ze al dien tijd had zitten staren.

Zij las:

Sein edles Antlitz leuchtete stolz auf bei diesen Worten, und die ganze, herrliche Gestalt war wie eine Offenbarung hoher Thatkraft und seltenen Mutes der grosze Thaten zu wirken vorbestimmt schien.

De holheid van wat ze daar las trof haar. Ba! wat was dat ver af van het werkelijke leven! Hoe kon iemand zulke kool interessant vinden!

En een sensatie van weeë oververzadiging was in haar.... zij gooide met een brusque

beweging het boek van zich weg, zoodat Mevrouw Planker even, verwonderd, naar haar opzag, en bleef toen voor zich staren, peinzend in de kamerstilte, die vol was van de aandacht der anderen.

Het moest toch wel zijn, dat zij hooger stond dan deze menschen, wier klein, dagelijksch gedoe haar zoo onverschillig liet en haar zoo onbeduidend voorkwam. Maar zij stond toch niet hoog genoeg om uit zich zelf zich iets anders en beters te scheppen, dat haar leven kon vervullen in plaats van wat zij verwierp.

Wat de meesten belangrijk vonden liet haar koud en iets anders, iets eigens, had zij niet. Dat maakte haar zoo leeg van binnen en zoo eenzaam....

De pendule sloeg tien uur en dadelijk daarop kwam Neeltje, die naar bed verlangde, met slaperige oogen binnen, om klaar te zetten. Henriette volgde, half onbewust, haar af- en aanloopen van de kast naar de tafel: hoe zij 't servet spreidde, met de armen wijd over het tafelblad, terwijl Mevrouw Planker, al

lezende, het laatste blad van haar krant omhoog hield.

Mevrouw Bastiaanse sneed dunne boterhammetjes en Anna vulde glazen met warme melk en cognak.

Toen begon een zwijgend eten, met korte vragen en antwoorden er tusschen en gerink van lepeltjes in de glazen.

Henriette zelf at niet, dronk alleen een glas melk en beproefde haar aandacht af te leiden van die in de stilte hoorbaar-kauwende monden, zoo tevreden en zelfgenoegzaam,... van dat gesmak en gekledder....

Maar 't hielp niet.

Zij zag steeds die begeerige oogen, kijkend op de borden, en dat gezicht benauwde haar op eens hevig in de muffe warmte van de kamer.

Er was iets beschamend-dierlijks in, en zij voelde een onweerstaanbare begeerte naar lucht en alleen-zijn, om dat niet meer te zien en te slapen, zoo gauw mogelijk...

Zij stond dus op, zeggend moe en slaperig te zijn, en ging.

V.

Gestadig, traag, onhoorbaar wentelden de schimmige weken voorbij Henriette in den droefgrauwen wintertijd.

De dagen waren lang in 't zicht, schoven onmerkbaar dichterbij.... dan, met een ruk, waren ze in 't verleden.... evenals voorbij 't raam van een spoorwegcoupé de telegraafpalen heenschieten, die men in de kromming van den weg loom naar zich toe zag draaien.

En Henriette zag de dagen droppelen, den een na den ander.... nu eens onverschillig, in doffe tevredenheid, dat zij toch omkwamen, dan weer geïrriteerd, omdat 't zoo langzaam ging, met koude regelmaat.

En nooit kon zij gewennen aan den koelen rythmengang van den tijd langs haar heen,

dien zij niet begreep en vijandig gevoelde.

Zij had zich nu gewend veel te slapen overdag.

Voelde ze, in het schemergrijze licht van den morgen, zich leeg en lusteloos, dan bleef zij liggen en trachtte weer in te slapen.

Tegen twaalf uur stond zij op en bracht den middag op haar stille kamer door, achter de neergelaten gordijnen liggend op haar canapé in halve sluimering of dof, ondiep gepeins.

Soms kwam er bezoek. Dan klaarde het even op in haar ziel en zij ontving vriendelijk, in onrust, dat haar kennissen haar zouden gaan mijden.

Maar na een poos van zenuwachtig-vroolijk babbelen, sloeg haar stemming weer neer, als zij zich de holheid van 't gesprek bewust werd en hoe ze daar zaten tegenover elkaar, leeg en met ijdele klanken, pratend om te praten, terwijl buiten het bezige leven voortjaagde, verwarrend en afgunstwekkend.

En haar kregelige scherpte, na oogenblikken van afgetrokken zwijgen, deed dan de visite spoedig heengaan, waarna zij weer wegzonk

in een zwarten put van snijdend gevoelde verlatenheid.

Zoo bracht ze vele middagen door...

Was zij 's morgens lichter gestemd, dan deed ze boodschappen, soms vóór twaalf al, bezocht kennissen en ging uit eten; alles in een zenuwachtige bewegelijkheid van loop en praten, waaronder weldadig gloeide de tevredenheid omdat 't leven nu minder drukte.... ofschoon diep beneden altijd de donkere angst bleef, dat 't maar van korten duur zou zijn....

Deavonden waren het moeilijkst door te leven.

Zij las Fransche romans, vluchtig, met zwakke belangstelling, drie, vier blijdzijden tegelijk overslaand om gauw 't slot te weten, en als haar het lezen walgde bekeek ze modeplaten en praatte over haar eigen of Anna's toilet, en als haar dit ook walgde, nam ze een peuterig borduurwerkje met veel kleine ronde gaatjes, om weldra daarover weg te soezen, haar handen in den schoot en haar oogen vaag kijkend in de verte.

Vroeger kon zij dat niet: zich zoo verliezen

in een leeg gepeins; altijd kwamen bewuste gedachten haar vermoeien en behield zij 't besef van tijd en plaats. Maar door zich sterk te concentreren en met geweld 't vaal-kleurig denken weg te duwen, had zij 't zich aangewend. Zoo kwam dan de avond om.

Over 't geheel vermeed Henriette zooveel zij kon geestopwekkende bezigheid.

Zij wilde zoo min mogelijk 't kort, schaarsch genieten koopen voor lange uren van doodende neerslachtigheid, trachtte haar stemming van alle oogenblikken op een gelijk niveau te houden,... en 't gelukte haar vrij wel door veel te slapen.

Maar o! die nachten soms, als zij, volkomen uitgerust, met brandend helder hoofd in 't gloeiend kussen lag....

Om haar 't hevig stilteleven.... van buiten 't hoog, somber klokgebrom, waarop ze ongeduldig wachtte, van half uur tot half uur, en in haar die martelende, vermoeiende gedachten immer in denzelfden kring om haar heen....tot zij niet wist wat te doen met haar lijf, wee van het hooren hoe de tijd

affliep in 't voorbijsuizen der seconden, als onophoudelijk beekgemurmel....

Dan hield ze 't niet meer uit in de bedwarmte, ging bij 't armoedig kaarslicht rusteloos in de kamer heen en weer om 't branden van haar hoofd en van haar huid beide te koelen.

Zelden gelukte dit echter voor den morgen. Dan, als het stadsgeruchten begon met zwatelen van lege karren in de holklinkende straat en schor hanekraaien achter in de tuintjes, werd haar hoofd rustiger. Die geluiden wekten een tevreden gevoel van noglekker-kunnen-slapen, terwijl de buitenwereld zich reeds weer moest roeren, en zij sluimerde in onder 't met elke minuut aangroeiend morgenstadsleven buiten....

Maar den ganschen dag daarop bleef zij koortsig en duizelig, met een zwaar hoofd, dat pijnlijk klopte op den kruin en boven de oogen bij elke snelle beweging.

Het gebeurde thans ook meer dan vroeger, dat zij onder dokters behandeling was, vooral op aandringen van haar kennissen en mevrouw

Bastiaanse, die vonden, dat zij er zoo slecht uitzag en zich ongerust maakten over de telkens terugkerende hoofdpijn en duizeligheid.

De dokter had haar onderzocht en vrij normaal bevonden: zij was echter wat bloedarm, zeide hij. Vandaar staa en port en andere versterkende middelen, die ze gewillig nam, als men er haar mee achternaliiep en zij ze 's middags bij haar bord vond.

De dokter vermaande haar ook dikwijls toch wat meer beweging te nemen en zich aangename bezigheid te maken.

Zij hoorde hem onderworpen aan, even glimlachend, en beloofde wat hij wilde: zij kon dien man toch niet zeggen, dat zij zooveel mogelijk alle opwekkende bezigheid vermeerde....

Alleen als dokter sprak van vroeg in 't voorjaar naar een badplaats gaan, werd zij ongeduldig.

Wat moest ze buiten doen! de illusies van verleden jaar waren immers weg; - wat zou ze buiten anders vinden dan verveling, nog erger dan hier, waar ze leven kon zooals ze wou!

Maar ze zeide den dokter, dat ze er over zou denken, 't had immers nog geen haast!....

En zoo, na menigen donkeren ochtend en strakhelderden, kouden middag, na vage dagen, die geluidloos voorbjslopen, als op vilten zolen en ineenvloeden in haar herinnering, na eindelooze avonden, zonder eigen physionomie,.... week langzaam de winter terug en zag Henriette de dagen lengen.

Weer een winter voorbij, weer een zomer die kwam....

Maar toen 't voorjaar werd, doorleefde zij toch dagen van kalme tevredenheid, van niet begrijpende verwondering over die chronische melancholie, dagen, dat 't lege gevoel geheel verdwenen was en ook de twijfelende vragen, die zij zich anders deed, niet meer voor haar bestonden....

Zoo was 't ook op een buiigen voorjaarsdag in 't begin van April.

Henriette had boodschappen gedaan in de middaguren en ook nog na 't eten rondge-

lopen door de modderige stad, in de grillige, half lauwe, half gure atmosfeer, onder plotselinge buien, die in groote droppels neer-kletsten op de glimmende parapluïen en even plotselinge zonneschijntjes, die de laatste, matte regenstraling verguldde en kristalfonkelen deed. En nu kwam ze thuis, zeer vermoeid door de ongewone wandeling, 't gewarrel van de menschen en de voorjaarslucht. Dadelijk, op haar kamer, zonk zij neer in een stoel, gelukkig te kunnen zitten, en keek hoe een hevige bui zijn recht stralen weefsel spande.

Zij was moe, haar beenen tintelden, maar haar geest voelde zij veel minder gedrukt dan gewoonlijk. Er was iets in die voorjaarslucht geweest als een onthulling, een openbaring van iets nieuws, dat haar aangenaam had gestemd, een vage herinnering aan vroegere gelukkige oogenblikken.

Dat was zeker de komende zomer.

En 't was of hare gedachten ontdooid waren en nu weer lichter vloeiden, dan ze in lang gedaan hadden. Ze was zich met tevredenheid bewust een aangename wandeling gedaan te

hebben en zag haar ganschen toestand minder droevig in....

Als 't nu maar gauw zomer werd!

Maar 't zien van de somber roode huizenrij aan den overkant, achter de grijze regenstraling, en 't luisteren naar 't eentonig ruischen, deed haar stemming weer zinken. Het enge gevangenisgevoel kwam weer boven, en 't was of zich een vergezicht sloot, waarin ze even had gestaard....

Terwijl de regen langzamerhand ophield, bleef zij nog voor 't raam zitten, met 't hoofd achterover op den gepolsterden bovenrand van haar stoel en de handen slap over de zijleuningen, zonder gedachte opziend naar 't stuk grijze lucht, dat achter de huizen welfde en luisterend naar de voorbijgaande stappen en 't onophoudelijk dichtslaan van deuren in de straat.

De vale dag was allengs weggeslonken en om de huizen peinsde nu een teer, stil licht. Maar bijna onmerkbaar werd ook dit opgeslorpt door den schemer, die opsteeg langs de huizen langzaam en gestadig, alle lijnen wegdoe-

zelend in een spikkelend zwart. Hier en daar in de donkere massa's ontplofte plotseling een hard, geelrood vierkant van licht boven een deur of op een tweede verdieping.

En lusteloos, zonder kracht tot opstaan, volgde Henriette dat langzaam onderzinken in den schemervloed, dat wegtrekken van het lichtleven, tot eindelijk de grijze hemel verdonkerde en 't nacht was. Achter haar duisterde ook de kamer weg en leek te slapen.

Maar zij schrok op: de lantaren, schuin onder haar raam, ontvlamde eensklaps en stak haar in de oogen, behang en plafond achter haar overstromend met een zacht trillenden, gelen schijn.

Zij had den lantarenopsteker niet zien komen, die nu met den stok over den schouder rustig naar de Costerkade ging om ook daar de lichten aan te steken.

Henriette richtte zich op in haar stoel. Kom! zij moest maar thee gaan drinken, 't zou al wel over half acht zijn....

Maar toen zij stond, overviel haar weer het knagend gevoel van oneindige, wanho-

pige verveling, en langeslagen door lusteloosheid viel ze in haar stoel terug, lang uitgestrekt, met de handen gevouwen achter het hoofd....

Waarom zou ze al gaan! 't was altijd nog vroeg genoeg. Zij wist toch al geen raad met de lange avonduren, die nog komen moesten.

God! waarom was 't niet anders!

En haar denken scherp richtend op dat ééne punt, trachtte zij nog eens te begrijpen, wat 't was, dat haar kwelde,

Hoe was 't ook weer, wat wilde zij dan toch?

Ze was jong, betrekkelijk rijk en onafhankelijk, dingen, waar duizenden hun heele leven vergeefs naar verlangden.... wat kon zij dan nog meer willen?

Iets om haar leeg leven te vullen... ja....

Maar als die duizenden hadden, wat zij bezat, dan zouden ze toch wel gelukkig zijn... waarschijnlijk, ten minste. Ze zouden genieten van hun geld, uitgaan, reizen, eten en drinken,.... waarom zij niet? Was zij dan blasé?

Neen, maar die dingen bezetten maar een kleine plaats in het leven, je kon daar toch je heele bestaan niet mee volmaken.... ook die anderen zouden dat gauw genoeg merken. Daar was noodig iets anders, iets ernstigers. Maar de meesten zouden dat hebben of vinden, zij zouden zich niet vervelen.

Waarom kon *zij* niet vinden?

Was er dan in de heele, groote samenleven niets, ter wereld niets, dat haar aantrok?

Als zij eens moest werken voor haar brood? dan zou ze wel gedwongen zijn belang te stellen in iets.... ja! belangstelling uit nooddwang, om niet van honger te sterven!

Want wie werkte voor zijn genoeg, wie klaagde niet!....

Maar de noodzakelijkheid dreef en bewaarde de meesten voor de ervaring, dat verveling erger is dan arbeid....

Zij had dat ervaren.

En in haar klaren geestestoestand was 't, of haar leven van de laatste maanden als een geheel voor haar lag uitgespreid. Zij overzag 't, zooals men op een heuvel geklom-

men, in één blik de streek overziet, waar men zoo pas nog in onzekerheid heeft rondgedwaald.

En wat zij zag was droevig voor Henriette.

Zij voelde zich thans als iemand, die zwemt en vermoeid is geworden.

Hij houdt zich nog hoven, maar 't gaat loom en pijnlijk, en meer en meer groeit de verlamrende matheid.

Het zou zoo heerlijk zijn indien hij stil kon liggen en onderzinken naar den koelen grond om rust te vinden.

Zoo voelde zij 't leven als een stroom, waarin zij zich moest weren en zwoegen als de anderen, en waar zij meegevoerd werd tegen wil en dank....

Maar somtijds was 't of haar veerkracht plotseling werkte: Waarom ook niet vooruit als iedereen! 't was beter en grooter, nu men dan toch eenmaal dáár was, om zelf te leven en niet lamendig geleefd te worden,.... en haar snelle verbeelding deed een sprong, liet haar zien in den geest den tijd, dat zij waarlijk haar leven met krach-

tigen wil zou beheerschen, wetend wat zij deed en waarheen zij ging....

Op nieuw richtte zij zich dan op en sloeg krachtig uit, trachtte ernstig te willen.... totdat zij in een moedeloos uur op nieuw gevoelde, hoe onmetelijk lang de weg was, dien ze moest afleggen, door koude, weerbarstige werkelijkheid naar dat ideaal, dat nu zelfs geen ideaal meer voor haar was.

Vol zelfmedelijden voelde zij haar onmacht: zij was nu eenmaal niet anders.

En 't verlangen naar rust was weer dáár, tot een nieuwe fata morgana nog eens en nog eens haar bedroog.

Maar thans, in dit oogenblik van helderziendheid, zag zij zich zelf in dat vruchteloos en doelloos getob, in haar eeuwige illusies en onvermijdelijk volgende ontgoocheling, al zooveel jaren lang, en met bitterheid herdacht zij die onnutte verspilling van gevoel en gedachte en aandoening.....

Waartoe had dat alles haar gebracht en waarom had zij juist aan dien éénen drang

niet toegegeven, die de ware was, die niet loog: den drang tot rusten?...

En weer, terwijl zij daar peinsde, was 't medelijden in haar, verzachtend en bedarend: zij voelde zich verlicht bij 't bedenken, hoe ongelukkig zij was.

Als maar één van de duizenden invloeden, die op haar hadden ingewerkt anders geweest ware, zou ze ook niet zijn, zooals ze was. Haar gezondheid een beetje anders, of haar temperament of haar opvoeding, en veel zou waarschijnlijk beter zijn geweest dan nu.

Wat scheelden haar dan de wijze raadgevingen van andere menschen, al hun afkeurend hoofdschudden, als zij iemand als haar tegenkwamen.

Dat alles paste misschien voor hen zoo als zij waren, niet voor haar.

Ieder moet hier zijn eigen weg in eenzaamheid trachten te vinden, had Mevrouw de Berg gezegd en 't was bespottelijk allen in denzelfden vorm te willen kneden, omdat die vorm voor sommigen zoo goed paste.

Niemand kon haar helpen, dan zij zelf, als ze nog te helpen was.....

Want 't vreette in als een kanker, de verveling!.... verveling.... dat was hongeren en verzadigd zijn tegelijk, 't domineeren der traagheid en de smart daarover, een dualisme van voortdrijvende en terugtrekkende krachten, waar tusschen de ziel, in pijnlijk evenwicht hangend, langzaam aan stuk getrokken werd....

En dat zou zeker gebeuren als er niets tusschenbeide kwam...

Ieder moet hier zich zelf leeren vinden.... maar Mevrouw de Berg had er niet bij willen zeggen, of mogelijk wist zij 't ook niet, dat er enkelen waren, die zich nooit vonden.... nooit,... ze bleven tobben tot aan hun dood, zich zelven en anderen tot last....

Wat had zij reeds niet vruchteloos beproefd in den tijd, die nu achter haar lag, of 't misschien 't ware mocht zijn!....

En in pijnlijk herinneren gingen haar gedachten terug naar al wat zij gedaan had deze laatste jaren, naar al de illusies, 't op-

flikkeren van haar geestkracht telkens als zij een taak meende gevonden te hebben. Vervolgens kwam de verslapping, 't machteloos neerzijgen van haar hooggespannen drang tot doen, voortzetting van 't werk enkel uit zelfschaamte, en eindelijk 't laten-liggen, met op nieuw die hopelooze vraag: Wat nu?

Zou ze thans weer van voren af aan beginnen, nog eens trachten iets te vinden, dat haar leven vullen kon?

In de moede lamheid van dit oogenblik, bij de ontzettende leegte in haar binnenste, vond zij geen moed meer tot een nieuwe poging, geen kracht voor een nieuwe illusie....

Allengs vervloeiden in haar hoofd de geregelde gedachten tot een loome kalmte. Nog eens beproefde zij te redeneeren om dezen keer ten minste tot een eind te komen.

Maar wat dan? 't leven ging toch voort, iets moest men doen!

Hoe lang duurde 't, voor men dood ging aan verveling? Als ze maar ziek werd!

Een korte, pijnlooze ziekte en een zachte dood! O! dat gebeurde anderen toch wel,

waarom dan haar niet, die zoo graag, wou?

Weer gingen de gedachten weg en ditmaal was zij machteloos hen terug te houden.

In haar hoofd bleef niets, dan 't stil dreinend verlangen, dat zij verveling noemde, en daarnaast 't vaag verwachten, altijd blijvend, van een verandering, die eens toch komen zou.

Aan den hemel trokken donkere wolken-flarden langzaam voorbij 't lichtere fond van grijs en met strakke oogen bleef ze er naar staren, lang, lang.... in dezelfde houding, 't hoofd op de leuning van haar stoel, de handen in elkaar geslagen op den kruin, terwijl haar gezicht was overgoten door 't matte, trillende schijnsel van de lantaren, die buiten brandde met onrustig flinkerend licht.

In de zwarte kamer achter haar hing zwaar en roerloos de stilte, alleen de pendule tikte uit 't duister, als een gejaagde harteklop... Een zacht tikken op de kamerdeur en dadelijk daarop een stem uit den donkeren hoek:

‘Juffrouw bent u daar?’ ...

Henriette keerde 't hoofd om: ‘Ja! wat dan?’

‘Mevrouw vraagt of u komt thee drinken, ze wacht al een half uur op u, ze dacht dat u uit was’.....

‘Ik kom,’ zei Henriette.

Zij stond dralend op, duizelig zich aan de stoelleuning vasthoudend. Toen, met een paar wankelende stappen, ging ze naar de tafel en bleef daar tegen leunen, terwijl ze met de hand over haar voorhoofd streek, want ze voelde zich duizelig en in haar ooren gonsde het als in een zeeschelp.

‘Het zal toch niet eeuwig duren.... we moeten maar geduld hebben’ zei ze opeens hardop.

Dat klonk zoo vreemd, haar eigen onverwachte stem in de donkere stilte. Zij schrikte er even van en glimlachte flauw om de laatste woorden...

Toen ging ze.